

द्वितीयं भूमिकाण्डम्

The earth 37.

1 2 3 4 5 6 7 8
 भूर्भूमिर्वसुधावनिर्वसुमती धात्री धरित्री धरा ,
 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18
 गौर्गोत्रा जगती रसा क्षितिरिला क्षोणी क्षमा क्षमाचला ।
 19 20 21 22 a 23 24 25
 कुः पृथ्वी पृथिवी स्थिरा च धरणी विश्वभरा मेदिनी ,
 26 27 28 29 30 31 32
 ज्यानन्ता विपुला समुद्रवसना सर्वसहोर्वी मही ॥१५६॥
 33 34 35 36
 काश्यपी भूतधात्री च रत्नगर्भा वसुन्धरा ।
 37

धराधारा च विज्ञेया तद्विशेषान्निबोधत ॥१५७॥

Fertile soil 2.

¹ उच्चरा ² सर्वसस्या ^{1 b 2} भूर्भूवेदिरिणमूषरम् ।

A spot with saline soil 2.

Clay 2.

खिलमप्रहतं स्थानं मरुर्धन्वा स्थलं स्थली ॥१५८॥

Excellent soil 2.

Green with young grass.

¹ मृद्मृत्तिका ² प्रशस्तासौ ¹ मृत्सा ² मृत्सनेति कथ्यते ।

Abounding in reeds.

A country with black soil.

¹ कृष्णभूमः प्रदेशोऽसौ ¹ यत्र ¹ स्यात्कृष्णमृत्तिका ।

Black soil.

A country with yellowish soil.

¹ पाण्डुभूमस्तथा प्रोक्त ¹ उदगभूमश्च पण्डितैः ॥१६०॥

Fertile soil.

A country which lives on river water.

नद्यम्बुजीवनो देशो नदीमातृक उच्यते ।

Basin.

वृष्टिनिष्पाद्यसस्यस्तु विज्ञेयो देवमातृकः ॥१६१॥

Crop which depends on rains.

a धरिणी b दिरिणम् c खिलमप्रहितम् d शाङ्कलम् ।

A field which grows 'Moong' a pulse.

मुद्गादीनां क्षेत्रं मौद्गीनं कौद्रवीणमित्यादि ।
वैहेयं शालेयं भवति पुनर्वीहिशाल्योर्यत् ॥१६२॥

A field of sesame.

तिल्यं तैलीनं स्यान्माष्यं माषीणमुन्म्यमौमीनम् ।

A field of hemp.

¹ भज्जंचं भाज्जीनं वा यवं षष्ठिक्यमेषां च ॥१६३॥

A field of vegetables.

¹ शाकशाकटमास्यातमथवा शाकशाकिनम् ।
शाकस्य क्षेत्रमन्येषामेवं क्षेत्रेषु संहतिः ॥१६४॥

Mountain 14.

¹ अचलशिलोच्चयशैलक्षितधरगिरिगोत्रपर्वताहार्यः ।
⁹ नगशिखरिसानुमन्तो धराद्रिकुधाश्च तुल्यार्थः ॥१६५॥

A side or ridge of a mountain.

¹ नितम्बः कटको ज्येः सानु प्रस्थं तटं भृगः ।

The top of a mountain 3.

¹ शूङ्गं च शिखरं कूटं निझंरः प्रस्वोऽभ्यसाम् ॥१६६॥

A cave 5.

¹ गुहा पाषाणसन्धिः स्यात्कन्दरः कन्दरा दरी ।

A bush 2.

¹ निकुञ्जं गह्वरं प्रोक्तं पादाः प्रत्यन्तपर्वताः ॥१६७॥

A stone, a rock 7.

¹ शिलोपलाशमपाषाणग्रावाणः प्रस्तरो दृष्ट् ।

A rock fallen from a mountain 1.

¹ गलिताः स्थूलपाषाणा गण्डशैला इति स्मृताः ॥१६८॥

Loadstone, magnet 3.

¹ अयस्कान्तविशेषाः स्युश्चुम्बकभामकादयः ।

A mine 3.

¹ आकरः स्यात्खनिर्गञ्जा रुमा च लवणाकरः ॥१६९॥

Brass 2.

¹ उच्यते गैरिकं धातुस्ताम्रं शुल्वमुदुम्बरम् । Copper 3.

Iron 8.

¹ आरकूटः स्मृतो रीतिः कांस्यं सौराष्ट्रकं तथा ॥१७०॥ Bell-metal 2.

Lead 2.

¹ गिरिसारमश्मसारं लोहं कालायसं तथा शस्त्रम् ।

Silver 4.

¹ तीक्ष्णमयः पारशवं कवयः कथयन्त्यभिन्नार्थम् ॥१७१॥

¹ सीसकं सीसपत्रं स्याद्वज्जं च मधुकं त्रपु । Tin 3.

¹ रजतं कलधौतं च रूप्यं तारं च कथ्यते ॥१७२॥

a सानुः b प्रस्वो, प्रश्वो c पर्यन्तपर्वतः d मुद्मवरम् ।

A field which grows "Kodon" a variety of rice.
A field of rice or beans, fit for being sown with beans.

A field of a variety of beans called 'Mash' 'urada'.

A field of barley.

Tableland on the top of a mountain, also on level expanse level plain 2.

A slope, declivity, precipice 2.

A waterfall 1.

1 हेम 2 स्वर्णं 3 जातरूपं 4 सुवर्णं ,
 5 भर्म् 6 रुक्मं 7 हाटकं 8 शातकुम्भम् ।
 9 गाङ्गेयं 10 स्याद्गैरिकं 11 भूरि 12 चन्द्रं ,
 13 राः 14 कल्याणं 15 निष्कमष्टापदं 16 च ॥१७३॥

Emerald 3

१ अश्मगर्भः २ मरकतं ३ हरिन्मणिरिति ४ समवः ।

Ruby 2.

१ २ १ b. २ शोणाइमा पञ्चरागः स्यादेदयः बालवायजम् ॥१४॥

Crystal 4.

स्फटिकः **सर्पकान्तः** **स्याद्वर्कशिमा** **द्वहनोपलः**

A gem-a jewel?

॥१॥ नसु नाणः सव सव लाह च तजसम् ॥१७६॥ Any metal 2.
 १ २ d ३ ४ ५
 वक्षोऽत्रिपः क्षितिरुहः शिखरी च शाखी ।

A tree 19.

६ ७ ८ ९ १० e शालो वृन्दापतिस्यो तिरपी क्षमता

11 12 13 14

A tree with fruit 1

^१ अवकेशी स विज्ञेयः फलैर्बन्ध्यस्तु यो भवेत् ।

A shrub

¹ क्षुपो ^g हस्तशिफाशाखी ¹ फलवान् ² फलिनः ^{3 h} फली ॥१७८॥

A tree bearing fruit from blossoms

^१ वानस्पत्यः स्मृता वृक्षाये पुष्प्यन्ति फलन्ति च ।

An annual plant or herb which dies after becoming ripe.

फलन्त य विना पुष्प तान्वदन्ति वनस्पतीन् ॥१७९॥

A crease 5

१ २ ३ ४ ५
लता प्रतानिनी वल्ली प्रतिर्वत्तिस्तथा ॥१०॥

A tree that bears fruit without any apparent blossoms.

The part below 2.	अवागभागो भवेद् बुधः प्राप्तं तु शिखिरं शिरः ।	The highest point 3.
The spreading branches and foliage of a tree 2.	विस्तारो विटपः प्रोक्त आरोहस्तु समुच्छ्रयः ॥१८१॥	The height of a tree 2.
The trunk of a tree from the root to the branches 2.	स्कन्धादधः प्रकाण्डः स्यात्प्रधाणः स्कन्धं उच्यते ।	The upper part of the stem of a tree 2.
The upper main branch of a tree 2.	स्कन्धशाखा तु शाला स्याभिष्कुटः कोटरः स्मृतः ॥१८२॥	The hollow of a tree 2.
Bark 3.	त्वग्वल्कं वल्कलं प्रोक्तं मज्जा सारं उदाहृतः ।	Marrow, pith 2.
The bulbous root 2.	करहाटं भवेत्कन्दः पादो मूलं जटा शिफा ॥१८३॥	The root of a tree 4.
A trench for water dug at the root of a tree 4.	आवाल आलवालः स्यादावापः स्थानं तथा ।	
A shoot, a sprout, a germ 4.	लतोद्गमोष्वरोहस्तु प्रवालः पल्लवाङ्कुरः ॥१८४॥	
A leaf 7.	पल्लवः स्यात्किसलयं वल्लरी मञ्जरी तथा ।	A branching footstalk 2.
A sprout 1.	अङ्कूरश्चाङ्कुरः पोक्तो वृत्तं प्रसवबन्धनम् ॥१८५॥	The stalk of flowers or fruit.
A shoot 2.	पुष्पं प्रसवः कुसुमं प्रसूनकं सुमनसः समाख्याताः ।	
Flower 5.	कोरकजालककलिकाकुड्मलमुकुलानि तुल्यानि ॥१८६॥	
An opening bud 5.	उन्मोलितमुन्मिषितं स्मितमुन्निद्रं विजृम्भितं हसितम् ।	
Budded, blown 8.	उद्बुद्धं व्याकोशं पुष्पेषु विकाशवाचकाः शब्दाः ॥१८७॥	
The pollen of flowers 2.	पौष्पं रजः परागः स्यान्मकरन्दो मधुः स्मृतः ।	The nectar of flowers 2.
A cluster of flowers 4.	स्तवको गुच्छको गुच्छो गुलुञ्छः परिकीर्तिः ॥१८८॥	
A new fruit.	शलादुः कोमलं प्रोक्त वानं शुष्कफलं भवेत् ।	A dry fruit 2.
A pod 3.	बीजकोशी शमी शिम्बा ग्रन्थिः पर्वं परस्तथा ॥१८९॥	A joint or knot of a tree 3.

a स्कन्धशाखास्तु, स्कन्धशाखासु. b वर्हं पत्रं दलं पर्णं c प्रसवं.

d उद्बुद्धं e विकाशं f गुच्छो गुलुञ्छः, गुच्छो गुलुञ्छः, गुत्सो गुलुञ्छः, गुलुञ्छो गुलुञ्छः, गुच्छो गुलुञ्छः. g शिलादुः, शलादुः; h शंबा, शंवा, सिंबा पर्वं परः स्मृतः।

A shrub, a bush 3.	उलपस्तम्बगुल्माश्च	वीरुधो	विटपा:	स्मृताः ।	A far spreading creeper 2.
A young grass.	शाष्पं १ २ बालतृणं ३ प्रोक्तं सर्वं ४ च १ तृणमर्जुनम् २ ॥१९०॥	a	b	c	A grass 4.
	३ यवसः ४ प्रोक्तो १ वर्हिदर्भेः २ कुथः ३ कुशः ४				Kush grass.
A sort of grass 2.	उलपो १ २ वल्वजः c प्रोक्त इषीका ३ काश ४ उच्यते ।	d	१ २		A kind of reed 2.
A sort of grass 2.	हरिताली १ भवेद्दर्वा २ शरो ३ मुञ्जि ४ इति स्मृतः ॥१९१॥				A sort of grass.
Plantain, banana 3.	रम्भा १ २ कदली ३ मोचा ४ तृणराजः १ कथ्यते २ तलस्तालः ३ ।				The palmyra tree 3.
A kind of tree 2.	कङ्कलिरशोकः १ २ स्यादम्रशूतश्च ३ ४ सहकारः १ २ ३ ॥१९२॥				The mango tree 3.
The vine 4.	मृद्धीका १ गोस्तनी २ द्राक्षा ३ हारहरा ४ च १ कथ्यते ।				
A medicinal plant 3.	प्रियङ्कः १ २ फलिनी ३ यमामा ४ कुटजो १ गिरिमलिका २ ॥१९३॥	e	f	१ २	A kind of tree 2.
A shrub oleander 2.	करवीरो १ २ हयमारो ३ मालूरः ४ श्रीफलो १ २ भवेद्विल्वः ३ ।				A sort of tree 3.
A lime tree 2.	करुणो १ जम्बीरः २ स्याद्वदरी ३ कुवली ४ च १ कर्कन्धुः २ ॥१९४॥	g	१ २	३	The jujube tree, an edible berry 3.
A sort of tree 2.	अर्जुनं १ कुभं २ प्राहुः ३ सालं ४ सर्जं १ २ च सूरयः ।	h	i	j	A kind of tree 2.
A tree 2.	ज्ञाबुकः १ पिचुलः २ प्रोक्त इज्जलो ३ निचुलः ४ स्मृतः ॥१९५॥				A plant 2.
A neem tree 2.	अरिष्टः १ २ पिचुमन्दः ३ स्यान्यन्नोधो ४ वट १ २ उच्यते ।				Banyan tree 2.
The holy fig tree 4.	श्रीवृक्षः १ २ ३ पिप्पलोऽश्वत्थो ४ वुधैर्बोधिश्च १ २ कथ्यते ॥१९६॥				
A kind of tree 4.	ब्रह्मवृक्षः १ २ पलाशः ३ स्यात्किंशुकश्च ४ त्रिपत्रकः ।				
A plant 2.	महावृक्षः १ स्नुहिः २ प्रोक्तः ३ शेलुः ४ श्लेष्मातकः १ k २ स्मृतः ॥१९७॥				A sort of tree 2.
A kind of tree 2.	नक्तमालः १ करञ्जः २ स्याद्वृष्टा ३ वासादरूषकः ४ ।				A kind of tree 3.
A sort of tree 2.	आरग्वधः १ कृतमालः २ स्वर्णपुष्पी ३ च ४ कथ्यते ॥१९८॥				

a यवसं प्रोक्तं b वर्हिदर्भकुथः स्मृतः, वर्हिदर्भकथः
स्मृतः, कुथः कुशः c विल्वजः, विल्वजः d ईषिका काय, ईषीका
कास e पलिनी f करणो g कुवला h शालं i इज्जुलः
j इचुलः, प्रोक्तः गञ्जलो, प्रोक्तवंजलो k शैलः शलुः ।

A sort of tree 2.	वृक्षोत्पलः १ कर्णिकारः २ पीतसालोऽसनः १ a स्मृतः २ ।	A sort of tree 3.
A plant 2.	दण्डोत्पलः १ २ b सहदेवा १ सल्लकी २ स्याद् गजप्रिया ॥१९९॥	A plant.
A shrub 2.	निर्गुण्डी १ २ c सिन्दुवारः १ पारिभ्रद्रकः २ ।	A tree 2.
The betel plant.	ताम्बूली १ २ नागवल्ली १ स्याद् गूबाकः २ पूग उच्यते ॥२००॥	The betelnut tree 2.
The ratan 5.	वानीरो १ २ वज्जुलः ३ शीतो ४ विदुलो ५ वेतसः स्मृतः ।	
A plant 4.	गोक्खुरः १ e २ स्थलशृङ्घाटः ३ श्वदष्ट्रा ४ स्यात्तिरकण्टकः ५ ॥२०१॥	
The cotton plant 5.	पिच्वयो १ २ बादरः ३ प्रोक्तः ४ कपसिस्तूलकं ५ पिचुः ।	
A creeper 2.	कोशातकी १ २ पटोली ३ स्याद् ४ गिरिकर्षपराजिता ५ ॥२०२॥	A plant 3.
A plant 2.	कथ्यते १ २ कृष्णला ३ गुञ्जा ४ तापिच्छः ५ काकतुण्डिका ।	A tree 2.
A tree 2.	किम्पाकः १ २ स्यान्महाकाल ३ ओष्ठी ४ विम्बी ५ च तुण्डिका ॥२०३॥	A plant 3.
A bamboo tree 5.	त्वचिसारश्च १ यो २ वंशो ३ वेणुत्वक्सारमस्करा: ४ ।	
	स्वनन्ति ५ येऽनिलोदूता ६ वेणवस्ते ७ तु ८ कीचकाः ॥२०४॥	A hollow bamboo.
A species of barleria with blue blossoms 1. Jasmine 4.	नीला १ द्विष्टी २ भवेद्वाणः ३ पीता ४ सहचरी ५ भवेत् । मालती १ कथ्यते २ जातिमगधी ३ यूथिका ४ तथा ॥२०५॥	A species of barleria with yellow blossoms 1.
	हेमपुष्पमिह १ नागकेसरं , २	A kind of tree 2.
	केसरं १ च २ वकुलं ३ प्रचक्षते ।	A kind of tree 2.
	कोविदारमपि १ काञ्चनारकं , २	A kind of tree 2.
	मलिलकां १ विचकिलं २ विचक्षणाः ३ ॥२०६॥	Arabian jasmine 2.
The blossoms of blue amaranth 4.	वर्णपुष्पममलानकं १ g २ तथा , ३ किञ्च्छिरातमुदितं ४ h कुरण्टकम् ।	

a पीतशालो b सहदेवी c शन्दुवारः, सिन्धुवारः d शीतो e स्थूल-शृङ्घाटः f केशातकी, शाकातकी पटोला g ममिलानकं, ममिलातकं, मसिलातकं, अमलातकं h कुरण्टकं, करण्टकं, कुरुण्टकं ।

The china rose 2.

ओड्पुष्पमभिधीयते
सप्तला च नवमालिका जपा ,Many flowered
nyktanthes 2.

बन्धूकं बन्धुजीवं स्यात्पुन्नामः सुरपर्णिका । ॥२०७॥

A plant 2.

बन्धूकं बन्धुजीवं स्यात्पुन्नामः सुरपर्णिका । A tree 2.

A plant 4.

अतिमुक्तकमिच्छन्ति वासन्तीं माधवीं लताम् ॥२०८॥

A sort of cucum-
ber 4.

एर्वाशिच्चर्भटः प्रोक्तो वालुकी कर्कटी तथा ।

A pumpkin gourd 2.

कर्कुरिरथ कूज्माण्डस्तुम्ब्यलाबूश्च दुरिधिका ॥२०९॥

Forest, wood 8.

अरण्यमटवी सत्रं कान्तारं काननं वनम् ।

विपिनं गहनं चेति नातिभिन्नार्थमिष्यते ॥२१०॥

A land at the foot
of a mountain.

तटोपकण्ठे या जाता वनराजी महीभृताम् ।

A garden.

उपत्यकां तु तामाहुरूपरिष्टादधित्यकाम् ॥२११॥

Elephant 14.

नगरान्नातिदूरेण यः सद्भूरुपरोपितः ।

Lion 9.

तरुषणः स आरामस्तथोपवनमुच्यते ॥२१२॥

One of the 3
divisions of ele-
phants.

विज्ञेयं प्रमदवनं नृपस्तु यस्मिन् ,

शुद्धान्तैः सह रमते गृहोपकण्ठे ।

उद्यानं स्वयमपरैः समं च लोकै—

रन्येषां विभवतां च पुष्पवाटी ॥२१३॥

भातञ्जद्विरदद्विपाः करिगजस्तम्बेरमानेकपाः ,

कुम्भीकुञ्जरवारणभरदिनः सामोद्भवः सिन्धुरः ।

तुल्यार्थाः कथिता हरिमृगपतिः पञ्चाननः केसरी ,

हर्यक्षो नखरायुधो मृगरिपुः सिंहश्च कण्ठीरवः ॥२१४॥

भद्रो मन्दो मृगश्चेति विज्ञेयास्त्रिविधा गजाः ।

वनप्रचारसारूप्यसत्त्वभेदोपलक्षिताः ॥२१५॥

a माधवीलता, माधवीं माधवीं लतां, माधवी लता,
b ईर्वाशिच्चर्भटः, एर्वाशिच्चर्भटः, एर्वाशिच्चर्भटः, एर्वाशिच्चर्भटः,एर्वाशिच्चर्भटः, एर्वाशिच्चर्भटः c वालुकी d दुरिधिका, दुरिधिका
दुरिधिका, e नातिनानार्थ f तरुषणः तरुषणः g कण्ठम् ।A long white
gourd 3.A long tract of
forest, a grove or
long row of trees,
a path in a forest.
Tableland, high-
land.A grove, a planta-
tion 2.

A lump upon the head of an elephant in rut 2.

An elephant's cheek, elephant's temple 3.

Ichor or juice that exudes from the temple of an elephant in rut 2.

The forehead of an elephant 2.

The part of an elephant's head between the tusks.

The tip of an elephant's trunk 4.

The tip or root of an elephant's tail 2

An elephant in rut 3.

Arranged for war 2.

An elephant's girth 3.

Spurring of an elephant by means of the rider's feet 2.

Pricking an elephant with the goad and striking with the legs.

The root of the teeth 2.

The chain used to secure the hind feet of an elephant 4.

A young elephant.

A royal elephant 2.

A vicious elephant 2.

a १ मर्धपिण्डौ ^२ स्मृतौ कुम्भौ कुम्भयोरन्तरं विदुः ।
b १ २ c ३ १ d २
करटः स्यात्कटो गण्डो वमथुः करसीकरः ॥२१६॥

१ २ १ २ १ २
दानं मदो विषाणौ च दशनौ स्कन्ध आसनम् ।

१ २ १ २
अपाङ्गदेशो निर्याणं कर्णमूलं तु चूलिका ॥२१७॥

१ २ १ २
अवग्रहो ललाटं स्यादारक्षः कुम्भयोरथः ।

१ २ ३ ४
दन्तयोरुभयोर्मध्यं प्रतिमानं प्रचक्षयते ॥२१८॥

१ २ ३ ४
करामं पुष्करं प्रोक्तमङ्गुलिः कर्णिका मता ।

१ e २ १ २
पेचकः पुच्छमूलं तु पद्मं स्याद् विन्दुजालकम् ॥२१९॥

१ २ ३ १ f २
लग्नः प्रभिन्नो मत्तः स्यादुपात्तो मदवर्जितः ।

१ २ ३ ४
तिर्यग्दन्तप्राहारस्तु गजः परिणतो मतः ॥२२०॥

१ २ ३ ४
सज्जितः कल्पितो ज्ञेयो बहूनां घटना घटा ।

१ २ ३ ४ h
चूषा कक्ष्या वरत्रा स्यादालानं स्तम्भ उच्यते ॥२२१॥

१ २ ३ ४
पादकर्म यतं प्रोक्तं यातमङ्गुशवारणम् ।

१ २ ३ ४
उभयं वीतमाल्यातं भेदः स्थूलोच्चयो गते: ॥२२२॥

१ २ ३ ४
करीरी दन्तमूलं स्याद्वारी च गजबन्धनम् ।

१ २ ३ ४
निगडः पादबन्धश्च हिङ्जीरः शृङ्खलोऽन्दुकः ॥२२३॥

१ २ ३ ४
कलभः करिपोतः स्यादङ्कुशः सृणिरुच्यते ।

१ २ ३ ४ m १
ओपवाह्यो राजवाह्यः सन्नाहः समरोचितः ॥२२४॥

१ २ ३ ४
व्यालो दुष्टगजः प्रोक्तो हस्तिनी तु वशा स्मृता ।

Water thrown out by an elephant's trunk 2.

The trunk of an elephant 2.

Front part of an elephant's body 2.
The outer corner of the eye of an elephant 2.

The root of an elephant's ear 2.
The junction of the frontal sinuses of an elephant 2.

The coloured marks on the trunk and face of an elephant 2.

An elephant out of rut 2.

An elephant stooping to strike with his tusks or giving a side blow with his tusks.

Guiding an elephant, with the hook 2.

The middle pace of elephants, a hollow at the root of an elephant's tusk.

The place where elephants are tied up 2.

A goad for driving an elephant 2.

An elephant fit for war 1.

The female elephant 2.

a मूळिन् b करकः c कटोगुस्तो, फटो गञ्जो d करशीरः e पेचुकः,
पचकः, पेयुकः f स्यादुद्वातो g तिर्यग्दत्त h सज्जितः i भूषा, कक्षा, वक्षा
j युतं, पादकमाल्यातं, पादकमाल्यातं k उमयो, उभय । शृणि, श्रेणि
m सान्नाहः, सन्नाहः ।

The china rose 2.	1 ओडूपुष्पमभिधीयते	2 जपा ,
Many flowered nyktanthes 2.	सप्तला च नवमालिका स्मृता ॥२०७॥	
A plant 2.	1 बन्धूकं 2 बन्धुजीवं 1 स्यात्पुनागः 2 सुरपर्णिका ।	A tree 2.
A plant 4.	1 अतिमुक्तकमिच्छन्ति 2 वासन्तीं 3 माधवों 4 लताम् ॥२०८॥	
A sort of cucumber 4.	b 1 एर्वारुशिचमेटः 2 प्रोक्तो 3 वालुकी 4 कर्कटी 5 तथा ।	
A pumpkin gourd 2.	1 कर्कशुरथ 2 कूष्माण्डस्तुम्ब्यलाबूश्च 3 दुग्धिका 4 5 दुग्धिका 6 ॥२०९॥	A long white gourd 3.
Forest, wood 8.	1 अरण्यमटवी 2 सत्रं 3 कान्तारं 4 काननं 5 वनम् ।	
A land at the foot of a mountain.	7 विपिनं 8 गहनं 9 चेति 10 नातिभिन्नार्थमिष्यते ॥२१०॥	A long tract of forest, a grove or long row of trees, a path in a forest. Tableland, high-land.
	1 तटोपकण्ठे 2 या 3 जाता 4 वनराजी 5 महीभृताम् ।	
	1 उपत्यकां 2 तु 3 तामाहुरूपरिष्टादधित्यकाम् ॥२११॥	
	नगरान्नातिदूरेण 4 यः 5 सद्भूरूपरोपितः ।	
A garden.	f तरुषणः 1 स 2 आरामस्तथोपवनमुच्यते ॥२१२॥	A grove, a plantation 2.
	विज्ञेयं 1 प्रमदवनं 2 नृपस्तु 3 यस्मिन् ,	
	4 शुद्धान्तैः 5 सह 6 रमते 7 गृहोपकण्ठे ।	
Elephant 14.	उद्यानं 1 स्वयमपरैः 2 समं 3 च 4 लोकै—	
	5 रन्येषां 6 विभवतां 7 च 8 पुष्पवाटी ॥२१३॥	
Lion 9.	1 मातङ्गद्विरदद्विपाः 2 3 4 5 6 7 करिगजस्तम्बेरमानेकपाः ,	
One of the 3 divisions of elephants.	8 9 10 11 12 13 14 कुम्भीकुञ्जरवारणेभरदिनः सामोद्भवः सिन्धुरः ।	
	1 तुल्यार्थाः 2 कथिता 3 हरिमृगपतिः 4 पञ्चाननः 5 केसरी ,	
	6 हर्यक्षो 7 नखरायुधो 8 मृगरिष्युः 9 सिहश्च 10 कण्ठीरवः ॥२१४॥	
	1 भद्रो 2 मन्दो 3 मृगश्चेति 4 विज्ञेयास्त्रिविधा 5 गजाः ।	
	6 वनप्रचारसारूप्यसत्त्वभेदोपलक्षिताः 7 ॥२१५॥	
	a माधवीलता, माधवीं माधवीं लतां, माधवीं लता, b ईर्वारुशिचमेटः, एर्वारुशिचमेटः, एर्वारुशिचमेटः, एर्वारुशिचतिः, एर्वारुशिचमिष्टः c वालुकी d दुश्चिका, दुश्चिका दुश्चिका, e नातिनानार्थ f तरुषणः तरुषणः g कण्ठम् ।	

An elephant-driver 4.	आधोरणा गजाजीवास्तु A hog, a boar 8. Tiger, a hyena 7.	१ आधोरणा १ गजाजीवास्तु १ कोलः १ व्याघ्रो	२ हस्तिपका २ शास्त्रज्ञैर्महामात्रा २ त्रोडः २ ढीपी	३ हस्त्यारोहा ३ शूकरः ३ पौत्री ३ पुण्डरीकस्तारक्षः	४ निषादिनः । ४ इति स्मृताः ॥२२५॥ ४ स्याद्वराहः, ४ किरिश्च । ४ मृगारिः ॥२२६॥
Buffalo 5.		१ महिषः	२ b सैरिभ २ वाध्रीणसश्च	३ उक्तो खञ्जी ३ गण्डक	४ रक्ताक्षः कासरो ५ लुलायश्च ।
A rhinoceros 3.		१ २ ३	१ २ ३	४	
A bear 4.		१ २ ३ c	१ २ ३	४	४ त्रहक्षाच्छभल्लभाल्लूकभल्लूकाश्च समाः स्मृताः ।
A wolf 4.		१ २ d	१ २ ३ e	४ ५	४ अरण्यश्वा बुद्धेऽयः कोक ईहामृगो वृकः ॥२२८॥
A jackal, a fox 10.		१ २ ३ f	१ २ ३ g	४ ५	५ गोमायुभूरिमायः स्याच्छृगालो जम्बुकः शिवा ।
		६ ७ ८ ९	६ ७ ८ ९	१०	१० फेरण्डः फेरवः फेरुः त्रोष्टा च मृगधूर्तकः ॥२२९॥
A kind of deer, an antelope 13.		१ २ ३ ४	१ २ ३ ४	५ ६ ७ ८	११ एणः कुरञ्जो हरिणो मृगः स्यात् १२ सारञ्जः क्रृष्यः पृष्ठो रुश्च ।
		५ ६ ७ ८	५ ६ ७ ८	९ १०	९ न्यञ्जुस्तथा रङ्गुरिति प्रसिद्धा ,
		११	११ १२ h १३	१०	१० वातप्रभीशम्बरकृष्णसाराः ॥२३०॥
An ape, a monkey 11.		१ २ ३	४	५ ६	४ प्लवञ्जः मर्कटको वनौकाः , ५ स्यात्प्लवगः प्लवञ्जः ।
		७ ८ ९	७ ८ ९	१० ११	७ हरिः कपिः कीश इमे च शब्दाः , ८ शाखामृगो वानर इत्यभिन्नाः ॥२३१॥

a किरिश्च, किरश्च, विद्विश्व b सेरभ, सेरिभ c भालूकं d भूरिमाय
e स्यात् शृगालो, स्यांछंगोलो f फेरण्डः g क्रक्षः
h तप्तसारा:, तप्तस्यारा: ।

A kind of monkey 1.
Monkey tricks,
monkey like behaviour.

गोलाङ्गूल ^१ इति प्रोक्तः कृष्णवक्त्रस्तु मर्कटः ।
कपे: क्रीडादिकं किञ्चित्कापेयमिति कथ्यते ॥२३२॥

Porcupine 3.

शल्ल: ^१ शल्लकः ^{२ a} श्वावित्तसूची ^{३ १} शल्लं ^२ शलम् । The quill of a
Beast of prey,
wild beast.

A kind of lizard 2.

गोधा ^१ मुशलिका ^{b २} प्रोक्ता ^c गौधेरास्तसूता मताः ।

The gecko 3.

सरटः कृकलासः स्यात्प्रतिसूर्यशयानकः ॥२३४॥

A mouse, a rat 5.

आखुर्वृषो ^१ मूषकः ^२ स्यादुन्दुरः ^३ खनकस्तथा ।

The musk rat.

छुच्छुन्दरी ^१ च विज्ञेया ^२ विद्वद्दिर्गन्धमूषिका ॥२३५॥

The cat 4.

ओतुर्विडालो मार्जारो वृषदंशश्च कथ्यते ।

A pole cat 3.

जाहको गात्रसङ्कोची मण्डली ^१ च बुधैः स्मृतः ॥२३६॥

पतन्पतज्ञः ^{१ २} पतगः ^३ पतत्री ,
पतत्री ^५ शकुन्तिः ^६ शकुनिः ^७ शकुन्तः ।

A bird 26.

वयो ^९ विहायो ^{१०} विहगो ^{११} विहङ्गो ,
विहङ्गमः ^{१३} पत्तरथो ^{१४} गरुत्मान् ॥२३७॥

शकुनः खगो नगौकाः पक्षी विविक्षिरस्तथा विकिरः ।

अण्डजनीडजवाजिद्विजाश्च कथिताः समानार्थाः ॥२३८॥

The wing of a
bird 9.

तनूरुहं ^१ गरुत्पत्रं ^{२ ३} पतत्रं ^४ छदनं ^५ छदः ।

पिच्छं ^७ वाजस्तथा ^{८ f} पक्षः ^९ पक्षमूलं ^१ तु ^२ पक्षतिः ॥२३९॥

The tip of a
bird's wing 2

An egg 2.

पेशीकोशः ^{1g} स्मृतोण्डश्च ^२ कुलायो ^१ नीड ^२ उच्यते ।

A nest 2.

The beak or bill
of a bird 3.

चञ्चुश्चञ्चूस्तथा ^१ त्रोटिंयनं ^२ गगने ^३ गतिः ॥२४०॥

Flying in the air 1. :

a शल्यकः b मुशली c गोवेरा, गोवेरा d स्यादुंदरः, स्यादंदरः

e विविक्षिरस्तथा f वाजस्तथा g पेशी कोशः ।

	1	2	3	4	5	6	
	के ^१ की शिखी शिखण्डी प्रचलाकी वर्द्धिणः कलापी च ।						
A peacock 10.	सर्पाशनो	मयूरः	शिखावलः	श्यामकण्ठश्च	१२४१॥		
A peacock's crest 2.	वाणी केका	शिखा चूडा	चन्द्रको	मेचकः स्मृतः ।			An eye in the feathers of a peacock's tail 2.
A peacock's tail 4.	प्रचलाकः	शिखण्डश्च	कलापो	वर्ह	उच्यते	१२४२॥	
The cuckoo 5.	अन्यभूतः	परपुष्टः	कलकण्ठः	कोकिलः	पिकः	प्रोक्तः ।	
A sparrow 4.	कलविङ्गश्चटकः	स्याद् गृहबलिभुक्	नीलकण्ठश्च	१२४३॥			
A heron 2.	कौञ्चः	कुद्र स्यात्खञ्जनः	खञ्जरीटः				A wagtail 2.
	१	२	३	४	२		
	कोकश्चक्रशक्रवाको				३	रथाञ्जः ।	The ruddy goose.
	१	२	३				
	दार्वधाटः	सारसः	पुष्कराख्यः ,				
The female crane 2.	प्रोक्ता सद्भिः	सारसी लक्ष्मणा च	१२४४॥				
A crow 10.	अरिष्टः	करटः	काको	बलिपुष्टः	१२४५॥	५	
	६	७	८	९	१०		
	एकदग्धबलिभुक्	ध्वाङ्क्षशिचरञ्जीवी					
An owl 4.	उलूकः	कौशिकः	प्रोक्तो	ध्वाङ्कारातिर्निशाटनः ।	३	४	
A raven 5.	काकोलो	मौकलिर्द्वेषः	कृष्णकाको	वनाश्रयः	१२४६॥	५	
A cock 4.	कृकवाकुस्ताम्भचूडः			कुकुटश्चरणायुधः ।	३	४	
The blue jay 2.	किकिदीविः	स्मृतश्चाषाः	शकुन्तो	भास	उच्यते	१२४७॥	The vulture 2.
The fork tailed shrike 3.	भृजः	कलिङ्गो	धूम्याटः	सारञ्जश्चातको	मतः ।		A kind of bird 2.
A skylark 2.	व्याघ्राटस्तु	भरद्वाजः	शुकः	कीर	उदाहृतः	१२४८॥	A parrot 2.
A kind of bird 3.	आठिः	शरारिरातिः	स्यादुत्कोशः	कुररो	मतः ।		An osprey 2.
A species of water bird.	दात्यूहो	जलरङ्गुः	स्यात्कोयष्टिः	शिखरी	स्मृतः	१२४९॥	A sort of aquatic bird 2.

a मौज़कलि, मौक़लि, मौद्गवि b भाश c शरारिररात्यात
उत्को।

A crane.	वको ¹ वकोटो ² विज्ञेयो ³ बलाका ¹ विस्तकण्ठिका ² ।	A sort of female crane 2.
A kite 3.	आतायी ^{1a} शकुनिश्चल्लो ² मदगुः ³ स्याजलवायसः ⁴ ॥२५०॥	The diver bird 2.
A swan, a gander 4.	हंसाः ¹ श्वेतच्छदाः ² प्रोक्ताश्चकाङ्गा ³ मानसौकसः ⁴ ।	
A goose 4.	वारला ¹ हंसकान्ता ² स्याद्वरला ³ वरटा ⁴ तथा ॥२५१॥	A sort of goose with black legs & bill.
A flamingo, a sort of goose with red legs and bill.	आताम्रै ¹ राजहंसाश्च ² धार्तराष्ट्राः ³ सितेतरैः ⁴ ।	A sort of goose with brown legs and bill.
	मलिनैर्मलिलकाल्याश्च ¹ कथ्यन्ते ² चरणाननैः ³ ॥२५२॥	
A drake, a duck.	पक्षैराधूसर्हंसाः ¹ कलहंसा ² इति ³ स्मृताः ⁴ ।	
A sort of falcon 2.	प्रोच्यन्ते ¹ प्राचिकाः ² श्येनाश्चटिकाः ³ क्षुद्रपक्षिकाः ⁴ ॥२५३॥	A small bird 2.
	जीवञ्जीवकपिञ्जलचकोरहारीतवञ्जुलकपोताः ⁵ ।	
	कारण्डवकादम्बक्रकराद्याः ¹ पक्षिजातयो ² ज्येयाः ³ ॥२५४॥	
A bee 13.	मधुकरमधुपमधुव्रतशिलीमुखमरभृङ्गपुष्पलिहः ¹ इन्दिन्दिन्दिरालिष्टचरणचञ्चरीकालिनो द्विरेकाः ² स्युः ³ ॥२५५॥	
A cricket.	झिल्लीका ¹ चीरी ² स्यात्सरधा ³ मधुमक्षिका ⁴ भवेत्कुद्रा ⁵ ।	A bee 3.
A spider 5.	लूतोर्णनाभमर्कटजालिककृमयश्च ¹ तुल्यार्थाः ² ॥२५६॥	
A moth 2.	पतञ्जः ¹ शर्लभः ² प्रोक्तः ³ खद्योतो ⁴ द्योतिरिङ्गणः ⁵ ।	A glow-worm, a fire-fly 2.
A sort of lizard.	हालाहलश्चाव्जनिका ¹ ज्येष्ठा ² स्याद् ³ गृहगोधिका ⁴ ॥२५७॥	A house-lizard.
A village 4.	ग्रामः ¹ संवसथो ² ज्येयो ³ ग्रामाधानं ⁴ च खेटकम् ⁵ ।	
Born or living in a village 3.	ग्रामीणास्तु ¹ निगद्यन्ते ² ग्राम्या ³ ग्रामेयका ⁴ इति ⁵ ॥२५८॥	
Limit, boundary 5.	ग्रामान्तिकमुपशल्यं ¹ पर्यन्तः ² परिसरः ³ कटः ⁴ प्रोक्तः ⁵ ।	Out skirts of a village or town.
	अवधिर्मर्यदा ¹ स्यादाधाटः ² सीमा ³ सीमा ⁴ च ॥२५९॥	

a आतापी b प्राचिका सेना चटिका, सेनाश्चटिका, सेनाश्चिटिका:
c कारण्डवकादंबकचक्रकाराद्याः, कारंकारण्डवकादंबकराद्याः, कादवः
कदंबकः, ककराद्याः, कारण्डवकादंबकः, कुकराद्याः, कारण्डवकादंबकक्रक-
राद्याः d चिचिरीका, चिचरीका, चिरीका e क्रिमयश्च, कमयश्च
f ज्योतिरिगणः, ज्योतिरिगणः, द्योतिरिगणः, द्योतिरिगणः।

A way, the road
(also सृतिः)

अध्वा २ पन्था: ३ पद्धतिरेकपदी ४ वर्तम् ५ वर्तनी ६ सरणि: ७ ।

अयनं ८ पदवी ९ मार्गः १० पद्या ११ च १२ निगद्यतं निगमः ॥२६०॥

A hamlet, a station
of cowherds 2.

ग्रामयोरन्तर १ दीर्घं २ प्रान्तरं ३ परिकीर्त्यते ४ ।

A long lonesome
or solitary path.

A cowpen 5.

घोष १ आभीरपल्लीस्यात्पक्कणः २ शवरालयः ३ ॥२६१॥

The hut of a
barbarian or
chāndāla.

Rich in cattle.

गोमान् १ गोमी २ च ३ गोस्वामी ४ गोविन्दोऽधिकृतो ५ गवाम् ६ ॥२६२॥

The superintendent
of cows 1.

An ox, a bull 11.

उक्षानङ्गान्वलीवर्दः १ ककुञ्चान्वृषभो २ वृषः ३ ।

४ ५ ६

ऋषभः ७ सौरभेयो ८ गौर्वाङ्गवेयोऽथ ९ शाक्वरः १० ॥२६३॥

A calf 2.

तर्णकः १ स्मर्यते २ वत्सो ३ दम्यो ४ वत्सतरः ५ स्मृतः ६ ।

A steer 2.

A bull fit for
castration.

आर्षभ्यः १ स २ च ३ विज्ञेयः ४ पण्डत्वे ५ यस्य ६ योग्यता ७ ॥२६४॥

A large bull 2.

महोक्षः १ स्यादुक्षतरो २ वृद्धोक्षस्तु ३ जरदग्वः ४ ।

An old ox 2.

The bullock atta-
ched to the shaft.

धुरं १ वहति २ यो ३ धुर्यो ४ धौरेयः ५ स ६ च ७ कथ्यते ८ ॥२६५॥

An ox carrying
burden on his
back 2.

स्थूरी १ स्यात्पृष्ठवाह्यस्तु २ स्कन्धिकः ३ स्कन्धवाहकः ४ ।

An ox carrying
burden on his
shoulders 2.

A bull's hump 2.

अंसकूटस्तु १ ककुदं २ सास्ना ३ स्याद् ४ गलकम्बलः ५ ॥२६६॥

A dewlap 2

The head of an ox.

नीचकी १ च २ शिरोदेशः ३ स्कन्धदेशो ४ वहः ५ स्मृतः ६ ।

The shoulder of
an ox.

Nozzled with a
string (नस्या)
through the nose 2.

नस्योतो १ नस्तितः २ प्रोक्तः ३ षोडन् ४ पङ्ददशनः ५ स्मृतः ६ ॥

A young ox that
has got the first
six teeth.

An ox whose
horns are broken.

भग्नशृङ्गस्तु १ कूटः २ स्यद्विषाणं ३ शृङ्गमुच्यते ४ ॥२६७॥

A horn 2.

A cow 11.

अध्या १ गौमहियी २ सुरभिर्बहुला ३ च ४ सौरभेयी ५ च ६ ।

A cow that has
taken the bull 2.
A cow for the first
time with a calf 2.

उक्षार्जुनी ७ च ८ रोहिण्युक्तानडुही ९ बुधैरनङ्गवाही १० ॥२६८॥

A barren cow 2.

A milch cow.

वेहृषभोपगता १ प्रष्ठोही २ गर्भिणी ३ वशा ४ बन्ध्या ५ ।

A cow that has
full grown calves.

धेनुर्नवप्रसूता १ वज्जयणी २ प्रौढवत्सा ३ स्यात् ४ ॥२६९॥

a परिकीर्तितम् b स्थूरी स्यात्पृष्ठि c नीचकी d च ।

A cow which has miscarried 2.

A tractable cow 2.

An udder 2.

An excellent cow 2.

A cow fit to receive the bull 2.

A cow that has many calves 2.

A cow bearing a calf every year.

A cow which has had only one calf, young cow.

Coming or got from a cow as milk, curd etc 2.

Milk 6.

Fresh butter 3.

Name of butter-milk 6.

Thin curd 2.

Thick, congealed 2.

A churning stick 5.

A rope for tying a cattle 3.

Any young domestic animal.

An animal without horns.

अवतोका १ स्वदगभी २ भद्रा १ गौर्गोमतलिलका २

An excellent cow 2

अचण्डी १ सूरता २ प्रोक्ता १ वत्सकामा २ तु वत्सला ॥२७०॥

A cow fond of her calf 2.

ऊधः १ स्यादापीनं २ पीनोधनी १ पीवरस्तनी २ प्रोक्ता ।

A cow with a large udder 2.

श्रेष्ठा १ च नैचिकी २ स्याद्वोणदुधा १ प्रचुरदुग्धा २ च ॥२७१॥

A cow yielding much milk 2.

काल्योपसर्या १ प्रजने २ प्रसिद्धा ,

परेष्टुका १ च २ प्रचुरप्रसूतिः ।

विंजायते या प्रतिवत्सरं गौः ,

समांसमीनेति १ निगद्यतेऽसौ २ ॥२७२॥

गृष्टः १ सकृत्प्रसूता २ स्यात्पलिकनी १ बालगर्भिणी २ ।

A cow for the first time with calf 2.

गव्यं १ गोसम्भवं २ सर्वं १ करीषं २ गोमयं ३ स्मृतम् ॥२७३॥

Cow dung 2.

ऊधस्यं १ क्षीरं २ स्याद्वुग्धं ३ स्तन्यं ४ पयश्च ५ पीयूषम् ।

दधिसारं १ नवनीतं २ ब्रुवते ३ हैयङ्गवीनं ४ च ॥२७४॥

Purified butter 4.

तक्रमरिष्टमुदश्विदण्डाहतकालशेयमथितानि ।

द्रप्सः १ दध्यघनं २ स्यात्सर्पिष्ठतमाज्यमाघारः ३ ४ ॥२७५॥

Cooked, boiled 2.
Melted, dissolved,
liquefied 2.

शीनं १ स्त्यानं २ श्रुतं ३ पक्वं ४ विलीनं ५ द्रुतमुच्यते ।

मन्था १ मन्थश्च २ मन्थानो ३ वैशाखः ४ खजकस्तथा ॥२७६॥

सन्दानं १ दामनी २ दाम ३ पशूनां ४ बन्धनं ५ मतम् ।

अजः १ प्रोक्तः २ स्तभो ३ वस्तश्छागश्छगलकश्छगः ४ ॥२७७॥

A goat 4.

वर्करः १ कथ्यते २ सद्भिः ३ सर्वोऽपि ४ तरुणः ५ पशुः ।

तूवरः १ शृङ्गहीनस्तु २ पुमानव्यञ्जनश्च ३ यः ४ ॥२७८॥

a सूरिना, सूरिता b नैचिकी, नैचका c प्रचुरप्रवृत्तिः d दामिनी

e वस्तः छागः, गछः छागः, वस्तुः छागः, वर्त्सश्छागः गछछागछगल,

f व्यञ्जनस्तु ।

A sheep 8.

अविरुण्णयुरस्त्रो १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ हुडुश्चणो वृष्णिमेषमेण्डाः स्युः ।

A ewe's milk 3.

अविसोढमविमरीसं १ २ ३ स्यादविदूसं च दुग्धमवे: ॥२७९॥

A camel 7.

दासेरकः १ २ क्रमेलक उष्ट्रो ३ ४ ५ ६ ७ मयरवणकरभशृङ्खलकाः ।

An ass 5.

बालेयचक्रीवान् १ २ ३ ४ खरगद्दभरासभाश्च तुल्यार्थाः ॥२८०॥

A dog 8.

कौलेयकः १ २ ३ ४ ५ सारमेयो भषणः श्वा च कुकुरः ।

शुनको ६ ७ मृगदंशश्च बुधैः १ ८ शालावृको मतः ॥२८१॥

A hunting dog 1.

मृगव्ये १ कुशलः श्वा च विश्वकद्रूरिति स्मृतः ।

A mad dog 1.

अलको १ रोगितो १ ज्ञेयः शुनकी २ सरमोच्यते ॥२८२॥

A bitch 2.

A yoke of six.

पशुनां षट्कसंख्यायां १ षड्जवं स्मर्यते बुधैः ।

A pair, a couple.

द्वित्वे १ च गोयुगं ३ तेषां नामोच्चारणपूर्वकम् ॥२८३॥

A country 4.

१ नीवृज्जनपदो २ ३ देश ४ उपवर्तनमिष्यते ।

People, man 3.

जनो १ लोकः प्रजा २ प्रोक्ता ३ विषयो ४ ग्रामसंख्या ॥२८४॥

A town 11.

पत्तनं १ स्यादधिष्ठानं २ ३ निगमः ४ पुटभेदनम् ।

५ नगरं ६ नगरी ७ द्रज्जः ८ स्थानीयं ९ पूः १० पुरी ११ पुरम् ॥२८५॥

Capital 2.

१ स्कन्धावार २ इति ३ प्राज्ञै ४ राजधानी ५ निगद्यते ।

Suburb 2.

१ शाखानगरमाख्यातं २ तथोपनगरं ३ बुधैः ॥२८६॥

१ विदेहा २ मिथिला ३ प्रोक्ता ४ काशिवाराणसी ५ ६ स्मृता ।

१ अवन्त्युज्जयिनी २ ज्ञेया ३ कन्यकुञ्जा ४ महोदया ॥२८७॥

An embankment at
the gate of a city 2.

१ हस्तिनखः २ परिकूटं ३ च ४ कथ्यते ५ गोपुरं ६ पुरद्वारम् ।

Rampart 3.

१ वंशं २ शालं ३ प्राकारमाहुरररं ४ कपाटं ५ ६ च ॥२८८॥

Gate of a city 2.

The leaf of a
door 2.

a कुकुरः b कद्रूरिति, विश्वद्भूरिति c षट्कवं, पद्म, पद d उपवर्त

e ज्ञयनी f हस्तिनखं g हुररकं, हुररी, हुररं, हुररवि ।

Carriage road 3.	प्रतोली १ विशिखा २ रथ्या ३ मुवं १ निःसरणं २ स्मूतम् ।	The entrance, egress or outlet from a building 2.
A place where several roads meet.	१ शूङ्गाटकः २ पश्चां श्लेषः ३ संस्थानं १ तु २ चतुष्पथम् ॥२८९॥	A wall, an enclosure 3.
Building site 2.	१ गृहभूमिस्तु २ वास्तुः ३ स्याद्वाट आवेष्टको ४ वृतिः ।	
A royal tent.	१ गृहस्थानं २ स्मूतं ३ राज्ञामुपकार्योपकारिका ॥२९०॥	
A dwelling place or a dwelling house 30.	१ आवासावसं २ गृहं ३ च भवनं ४ स्थानं ५ निशान्तं ६ कुलं , ७ संस्त्यायो ८ निलयो ९ निकाय्यमुटजं १० गेहं ११ कुटं १२ मन्दिरम् । १३ धिष्णं १४ धाम १५ निकेतनं १६ च १७ सदनं १८ पस्त्यं १९ च २० वास्तु २१ क्षयः २२ शाला २३ वेश्म २४ निवेशनोदवसिते २५ प्रोक्ते २६ च २७ सदौकसी ॥२९१॥	
A lying in chamber 2.	१ अपवरकं २ गर्भगृहं ३ संजवनं ४ स्याच्चतुःशालम् ॥२९२॥	A square formed by four houses 2.
A palace, a temple 1.	१ गृहमिष्टकादिरचितं २ प्रासादो ३ देवतानरेन्द्राणाम् ।	
A shed for sacrifice 1.	१ आयतनं २ देवानामन्येषां ३ धनवतां ४ हर्म्यम् ॥२९३॥	Mansion, a palace.
A palace.	१ सुधाधवलितं २ सौधं ३ कुट्टिमं ४ बद्धभूमिकम् ।	Paved floor 2.
A platform 2.	१ इन्द्रकोशस्तमङ्गः २ स्याददृश्चाद्वालको ३ मतः ॥२९४॥	An attic 2.
A kichen 3.	१ पाकस्थानं २ रसवती ३ कथ्यते ४ तन्महानसम् ।	
Sleeping room 2.	१ उशन्ति २ शयनस्थानं ३ वासागरं ४ विशारदाः ॥२९५॥	
A workshop 2.	१ आवेशनं २ शिलिपशाला ३ वाजिशाला ४ तु ५ मन्दुरा ।	A stable 2.
A shop, a stall 3.	१ पण्यविक्रियशाला २ स्यादापणो ३ विपणिस्तथा ॥२९६॥	
A manufactory 2.	१ कर्मशाला २ च ३ कारुण्यमन्वासनमुदाहृतम् ।	
A shed on the road for accom- modating passen- gers with water 2	१ प्रपा २ पानीयशाला ३ स्यात्सत्रशाला ४ प्रतिश्रयः ॥२९७॥	A poor house 2.
a च b वास्तु c आयतनं च d धनवतां च		
e इन्द्रकोशस्तु, आवेशनं ।		

A shelter.	उपघन १ आश्रयः २ प्रोक्तो मुनीनां स्थानमाश्रमः ।	Abode of mendicants.
The hut of an ascetic.	मठश्च १ व्रतिनां २ स्थानं १ मण्डपः स्याजनाश्रयः ॥२९८॥	A pavilion.
A terrace before a house 3.	वेश्मैकदेशः १ प्रघणः २ प्रघाणः ३ स्यादेलिन्दकः ।	
A court yard 2.	अजिरं १ प्राङ्गणं २ प्रोक्तं १ वेदिका च २ वितर्दिका ॥२९९॥	A raised square ground 2.
The gate of a city 3.	द्वाराद्वारं १ बलजं २ ज्ञेयमर्गला ३ परिघः १ स्मृतः ।	A bolt 2.
The rentil of a door.	उत्तरञ्जं १ मतं २ तिर्यक् द्वारस्थोपरि दारु यत् ॥३००॥	
Bunting 2.	बुधैवन्दनमाला १ तु २ तोरणं परिकीर्त्यते ।	
A ladder flight of stairs 4.	आरोहणं १ स्यात्सोपानं २ निःश्रेणिरधिरोहिणी ३४५ ३०१॥	
Threshold 2.	गृहावग्रहणी १ प्रोक्ता २ देहली ३ तु ४ मनीषिभिः ।	
A brush, a broom 2.	संमार्जनी १ वर्धनी २ स्यात्सङ्कुरोऽवकरः ३ स्मृतः ॥३०२॥	Dustsweepings 2.
The wooden frame of a roof 2.	आच्छादनं १ स्याद्वलभी २ गृहणां ,	
A beam supporting the frame-work of a roof.	गोपानसी १ दारु २ च ३ वक्रसंस्थम् ।	
Eaves.	नीव्रं १ वलीकं २ पटला ३ तमाहुः ,	
A dove cot.	कपोतपाली १ च २ विटञ्जुसंज्ञा ३ इ ४ ॥३०३॥	
An airhole, a little round window 4.	वातायनो १ गवाक्षश्च २ जालकं ३ जालमुच्यते ।	
An inner court of a palace 2.	कक्षान्तरं १ प्रकोष्ठं २ च ३ चन्द्रशाला ४ शिरोगृहम् ॥३०४॥	An upper storey 2.
A kind of palace.	स्वरितको १ वर्धमानश्च २ नन्द्यावर्तादियस्तथा ।	
Retinue, follower, family 7.	विच्छिन्दकविशेषाः १ स्युरमी २ भूपतिवेशमनाम् ३४६ ३०५॥	
	परिवारः १ परिकरः २ परिस्पन्दः ३ परिग्रहः ४ ।	
	तथोपकरणं ५ प्रोक्तं ६ परिवर्हः ७ परिच्छदः ८ ॥३०६॥	

a व्रतिनां शाला b च c रोहणी d गृहाचगृहिणी e च
f वस्करः, विकिरः g नीर्धं h पाली i संज्ञाम् j गवाक्षस्तु
k प्रकोष्ठं स्यात्, प्रकाष्ठं तु l परिस्पन्द m तथोपकारणं n परिच्छदः ।

Bed 5.	पर्यङ्कः १ शयनं २ शय्या ३ तलं ४ च तलिनं ५ स्मृतम् ।	
A fence 2.	अपाश्रयस्तु १ विद्वद्धिः २ कथ्यते मत्तवारणः ॥३०७॥	
A blanket.	प्रवेष्यास्तरणं १ वर्णः २ परिस्तोमः ३ कुथः ४ कुथा ।	
A screen surrounding a tent 2.	नवतं १ चेति २ तुल्यार्थः ३ प्रच्छदश्चोत्तरच्छदः ॥३०८॥	A cover, a wrapper 2
An awing, a canopy 4.	अपटी १ काण्डपटः २ स्यात्प्रतिसीरा ३ जवनिका ४ तिरस्करिणी ।	A curtain 3.
A pillow 3.	उच्छीर्षकमुपधानं १ वितानं २ स्यादुल्लोचः ३ धीरैरूपवह्माल्यातम् ॥३०९॥	
A fan 2.	चन्द्रोदयो १ वितानं २ स्यादुल्लोचः ३ कदकस्तथा ।	
A couch 2.	व्यञ्जनं १ तालवृत्तं २ च विष्टरः ३ पीठमासनम् ॥३१०॥	A seat, a chair 3.
A wooden shoe 4.	वेत्रासनं १ तथासन्दी २ कङ्कतं ३ केशमार्जनम् ।	A comb 2.
A wooden spoon or ladle 4.	पादुकानुपदीना १ दर्वी २ तर्दूशं ३ खजिका ४ कथ्यते दारुहस्तकः ।	
A basket 2.	पेटां १ वदन्ति २ मञ्जूषां ३ कुशूलं ४ धान्यकोष्ठकम् ॥३१२॥	A granary 2.
A frying pan 2.	अम्बरीषो १ भवेद् २ भ्राष्टः ३ कन्दुः ४ स्वेदनिका ५ स्मृता ।	An iron plate for baking cakes (तवा)
An oven 4.	चुल्यशमन्तकमुद्भानं १ स्मृताधिश्रयणी २ बुधैः ॥३१३॥	
A portable stove 3.	अज्ञारशकटी १ प्राहुर्हसन्ती २ च ३ हसन्तिकाम् ।	
A pot 6.	उखा १ स्थाली २ चहः ३ कुम्भी ४ पिठरं ५ कुण्डमुच्यते ॥३१४॥	
A boiler 2.	कटाहः १ कर्परो २ ज्ञेयो ३ भृज्ञारः ४ कनकालुका ।	A golden vase 2.
A dish 3.	शालाजिरो १ वर्धमानः २ शरावः ३ स्मर्यते ४ बुधैः ॥३१५॥	

a उपाश्रयस्तु, आयाश्रयस्तु, अपाश्रियस्तु b नवतं c खंजक,
खजक, खदिका, खजाका d मुद्भानं, मुद्भानं, मुद्भानं, मध्भानं ।

A kind of drinking vessel 2.	a 1 2 कोशिका मल्लिका प्रोक्ता पिधानं स्यादुदञ्चनम् ।	A lid, a cover 2.	
A water-jar 14.	1 2 3 4 5 6 घटः करीरः कलशः कुटः कुम्भो निपः स्मृतः ॥३१६॥		
Sour gruel 9.	7 8 9 10 कर्करी करकः प्रोक्तो वर्धनी च गलत्तिका ।		
Boiled rice 7.	11 b 12 13 14 गर्गरी मन्थनी प्रोक्ता मणिकः स्यादलिङ्जरः ॥३१७॥		
Food 2.	1 2 3 c 4 5 धान्याम्लमारनालं सन्धानं काञ्जिकं च सौवीरम् ।		
Rice gruel 5.	6 7 8 9 d अभिषवमवन्तिसोमं तुषोदकं शुक्तमिच्छन्ति ॥३१८॥		
Savoury food, a dainty dish made of milk 3.	1 2 e 3 4 5 6 f 7 अन्धः कूरं भक्तं दिदीविरञ्चं तथोदनो भिस्सा ।		
Sweets 2.	1 2 1 2 अशनं स्यादाहारः पूपापूपौ च पूपिलिका ॥३१९॥	A ricecake 3.	
Whey 2.	1 2 3 यवागूरुष्णिका श्राणा तरला च विलेपिका ।		
A kind of broth; made of or from or mixed or sprinkled with coagulated milk 3.	i 1 2 3 क्षेरेयी पायसं गोक्तं परमान्नं च सूरिभिः ॥३२०॥		
Salted prepared with brine, briny.	j 1 2 k 1 2 मिष्टानं व्यञ्जनं ज्ञेयं वेषवार उपस्करः ।	Condiment 2.	
Dressed or boiled in a pot 2.	1 2 1 2 दधिमण्डो भवेन्मस्तु करम्भो दधिसक्तवः ॥३२१॥	Barley meal mixed with coagulated milk 2.	
Coagulated milk 2.	1 2 3 1 2 दाधिकं संस्कृतं दध्ना सार्पिषं सर्पिषा स्मृतम् ।	Dressed or cooked with clarified butter 2.	
Raw sugar 1. गोडी Spirit distilled from molasses 1.	लवणोदकसेसिद्धमुदलावणिकं अज्ञारेषु विपक्वं मांसं भूतिर्भूत्कं भृष्टम् ।	mतम् ॥३२२॥	Roasted meat 3.
	n 1 2 1 2 उर्घ्यमुखासंसिद्धं शूले शूल्यं भटित्रं च ॥३२३॥	Roasted on a spit 2.	
	1 2 किलाटः कूचिका चेति क्षीरस्य विकृती उभे ।		
	o 1 1 1 1 2 फाणितविकृतिर्गोडी मत्स्यण्डी खण्डशर्कराः ॥३२४॥	Granulated sugar 2.	

a कौशिका b मन्थनी c काञ्जिकं d शुक्ति, सुक्त, शिक्कल e कूरं f तथोदनं भिस्सा, तथोदनो भिस्सा, तथोदनी भिस्सा g पूपिका h तरणं, तरुणं, नरणं i क्षेरेयी, क्षेरेयं, क्षेरेयं j मिष्टानं भोजनं ज्ञेयं k वेषवार, वेषषार l करंबो m स्मृतम् n उर्घ्यमुखायां, उर्घ्यमुखाया o फाणितं, फणितं ।

18 19 20 21 22 23 24
बुधः सुधीः कृती कृष्टिः कविव्यक्तो विशारदः ।
25 26 27 28
विचक्षणश्च मेधावी संख्यावान्मतिमान्मतः ॥३३३॥

Understanding,
intellect 13.

1 2 3 4 5 6 7
प्रेक्षा प्रज्ञा प्रतिभा धीर्घिषणा शेषुषी मनीषा च ।
8 9 10 11 12 13
बुद्धिर्मतिश्च मेधा संख्या संवित्तिरूपलब्धिः ॥३३४॥

Skilful, clever,
dexterous,
accomplished 11.

1 2 3 4 5
चतुरः स्यात्क्षेत्रज्ञः कृतहस्तः कृतमुखश्च कृतकर्म ।

6 7 8 9 10 11
दक्षः कुशलोऽभिज्ञो निष्णातः शिक्षितः प्रवीणश्च ॥३३५॥

Stupid, foolish,
ignorant 11.

1 2 3 4 5 6
वैधेयो बालिशो बालो जडो जाल्मो यथोदगतः ।

7 8 9 10 11 12 13
मूढो मन्दो विवर्णश्च मूर्खः स्यान्मातृशासितः ॥३३६॥

Bad, inferior, low,
vile 13.

1 2 3 4 5 6 7
अर्बणिमणकमपसदमवमवद्यं निकृष्टमपकृष्टम् ।

8 9 10 11 12 13
अधमं चेलं काण्डं खेटं पापं च रेफसं प्राहुः ॥३३७॥

A thief, a robber 10.

1 2 3 4 5
एकागारिकतस्करदस्युप्रतिरोधकाः परास्कन्दी ।

6 7 8 9 10
चौरो मलिम्लुचः स्यात्परिमोषी पारिपन्थिकः स्तेनः ॥३३८॥

A thief who steals
in the very sight
of the possessor.

1 2 3 4 5
पश्यतो यो हरत्यर्थं स चौरः पश्यतोहरः ।

1 2 3
द्रव्यं ह्यपहृतं लोप्त्रं स्तेयं चौर्यमिति स्मृतम् ॥३३९॥

Theft, stolen
property 3.

A shoplifter, a
cloth-stealer 2.

b 1 2 1 2 3
पाटचरः पटचौरो बद्धो नद्धश्च संयतः ।

Bound, tied 3.

Conferring
happiness 4.

1 2 3 4
क्षेमङ्करो रिष्टतातिः शिवतातिः शिवङ्करः ॥३४०॥

Dependent, sub-
missive 8.

1 2 3 4
परवान्स्तु पराधीनो निष्ठः परवशस्तथा ।

Cruel, hard 6.

5 6 7 8
परतन्त्रः परायत्तः परच्छन्दश्च गृह्यकः ॥३४१॥

Fat 5.

1 2 3 4 5
कठोरः कठिनः कूरः कक्षटः कर्कशो दृढः ।

d 1 2 3 4 5
उच्यते बहुलः स्थूलः पीनः पीवा च पीवरः ॥३४२॥

a पशदम b पाटचरः पटचौरो c कक्षटः, कषटः, कष्टः,
कर्कशो दृढः उच्यते d बहुल ।

Master, lord 10.

अर्यः परिवृढः स्वामी प्रभुनेता च नायकः ।
 अधिभूरधिपः प्रोक्तो ह्यधीशोऽधिपतिस्तथा ॥३४३॥

An ascetic 7.

तपस्वी संयतः शान्तो मुनिलिङ्गी यतिर्वेती ।

A Buddhist mendicant 7.

रजोहरणधारी च श्वेतवासाः सिताम्बरः ॥३४४॥
 नग्नाटो दिग्वासाः क्षणः श्रमणश्च जीवको जैनः ।

A Jain mendicant 5.

A wicked person 10.

आजीवो मलधारी निर्ग्रन्थः कथ्यते सद्भ्रः ॥३४५॥
 दुर्जनः पिशुनः क्षुद्रो नीचः कर्णजपः खलः ।

Mean, miserly stingy 9.

दोषग्राही पुरोभागी द्विजित्तो मत्सरी मतः ॥३४६॥
 कदर्यहीनकीनाशकिम्पचानमितम्पचाः ।

Poor 6.

कृपणक्षुल्लकवक्षुद्रा एकार्थवाचकाः ॥३४७॥
 क्षुद्रदरिद्राकिञ्चनदुर्विधदुःस्थाश्च दुर्गताः प्रोक्ताः ।

Low, vile 5.

इतरप्राकृतपामरपृथग्जना वर्वराश्च तुल्यार्थाः ॥३४८॥

दाण्डाजिनिकः कुहकः कार्पेटिको जालिकश्च कौसृतिकः ।

Hypocrite, illusive, crafty 10.

धूर्तो व्यंसक उक्तो मायावी मायिको मायी ॥३४९॥

Voracious 5.

आद्यूनः स्यादोदरिको भक्षको घस्मरोऽचरः ।

Insatiable.

तमसेचनकं प्राहुस्तृप्तिर्यस्य न जायते ॥३५०॥

Maintained by others 4.

परान्नः परपिण्डादः परजातः परैधितः ।

Eating all kinds of food 2.

सर्वान्नीनः सर्वभक्षो मांसादी शौष्कलः स्मृतः ॥३५१॥

Meat-eater 2.

a आर्यः परिवृढः b ऋजोहरिण, ररोहरण c श्रवणश्च
 d मधमारी e निर्ग्रन्थः, निग्रन्थः f इतरः g दाण्डाजिनिका,
 दाण्डाजिनिकः, दंडाजिनिकः, दांडोजिनिकः, दंडाजिनकः h कार्पेटिके
 i परैधिकः, परैधृतः j सौष्कलः, मौष्कलः, मौष्कलि: ।

Prone or inclined to, bent on or intent upon, engrossed by 4.	उच्यते १ प्रवणः २ ३ प्रहस्तपरश्च ४ परायणः ।
Conversant with 4.	व्युत्पन्नः १ २ प्रहतः ३ क्षुण्णः ४ संस्कृतश्च ५ निगद्यते ॥३५२॥
Hankering after, addicted to, longing for 5.	लोलुभं १ २ लोलुपं ३ लोलं ४ लालसं ५ लम्पटं विदुः ।
Quick 3.	प्रतूर्णस्त्वरितस्तूर्ण १ २ ३ उत्सुकः ४ प्रसृतः ५ स्मृतः ॥३५३॥ Desiring 2.
A valorous warrior 5.	शूरो १ २ वीरश्च ३ विक्रान्तो ४ भट्टश्चारभटो ५ भवेत् ।
Timid, frightened, afraid, agitated 8.	दरितश्चकितो १ २ ३ ४ भीतस्त्रस्तो ५ ६ भीरश्च ७ कातरः ॥३५४॥
Generous, noble 8.	क्षुभितः १ २ ३ शङ्कितश्चेति ४ ५ नातिनानार्थवाचकाः ।
Rich, wealthy 7.	महोत्साहो १ २ महोद्योगो ३ महेच्छः ४ स्यान्महामनाः ॥३५५॥
Diligent in supporting ones family 2.	उदात्तश्च ५ ६ तथोदीर्णो ७ ८ महात्मोदार ३ उच्यते ।
A traveller 5.	आठ्यः १ २ ३ समृद्धो ४ धनवानिन् ५ ईशो ६ ७ धनीश्वरः ॥३५६॥
Light footed, swift 3.	अभ्यागारिकमिच्छन्ति १ २ ३ कुटुम्बव्यापृतं ४ ५ जनाः ।
A guest 4.	पान्थोऽध्वगोऽध्वनीनः १ २ ३ स्यादध्वन्यः ४ ५ पथिकस्तथा ॥३५७॥
Hospitality 3.	जङ्घालो १ २ जवनो ३ वेगी ४ पाथेयं ५ शम्बलं ६ स्मृतम् ।
A beggar 4.	आवेशिकः १ २ ३ प्रावृणक ४ आगन्तुरतिथिः ५ स्मृतः ॥३५८॥
Begging, solicitation 5.	आतिथेयं १ २ ३ तथातिथ्यमातिथेयी ४ च ५ कथ्यते ।
Hungry 5.	अर्थी १ २ मार्गणकः ३ प्रोक्तो ४ याचकश्च ५ ६ वनीपकः ॥३५९॥
	अध्येषणैषणा १ २ ३ याचना ४ याचना ५ प्रार्थना ६ स्मृता ।
	क्षुद्रान्बुभुक्षितः १ २ ३ ४ ५ प्सातो ६ जिघत्सुः ७ क्षुधितस्तथा ॥३६०॥

Provender for journey 2.

a प्रहितः b प्रोक्तं c उत्सकः d प्रस्ततः; e महात्म्यो, माहात्म्यो f आभ्यागा g कुटम्ब h जंघालो, जंघालो, जंघाजो i आवेशकः j प्रावृणिक, प्रावृणिक k वनीपकः I क्षुद्रान् बुभुक्षितप्सतो, क्षुद्रान् बुभुक्षितप्सतो ।

Hunger 6.

अशनाया १ बुभुक्षा २ प्सा ३ जिघत्साक्षत्कृधा: ४ समाः ५ ६

Angry 5.

कोपनः १ क्रोधनः २ क्रोधी ३ रोषणः ४ स्यादमर्षणः ५ ६ ॥३६१॥

Anger 5

कोपः १ क्रोधस्तथामर्षो २ रोषः ३ प्रतिष्ठ ४ उच्यते ५ ६ ॥३६२॥

Thirsty 4

तृष्णितस्तर्षितः १ प्रोक्तः २ पिपासुश्च ३ पिपासितः ४ ५ ६ ॥३६३॥

Thirst 5

उदन्या १ तर्षतृट्टृष्णापिपासाश्च २ समाः ३ ४ ५ ६ स्मृताः ।

Covetous, greedy 6

तृष्णको १ गर्धनो २ गृध्नलिप्सुर्लुब्धोऽभिलाषुकः ३ ४ ५ ६ ॥३६४॥

Covetousness,
desire 6.

तृष्णाभिलाषो १ लिप्साशा २ धनाया ३ ४ ५ ६ गर्धनोच्यते ।

Dumb, speechless 2.

अधरो १ हीनवादी २ स्यात्प्रसक्तः ३ प्रसृतः ४ स्मृतः ५ ६ ॥३६५॥ Longing for 2.

A slave, a servant.

दासो १ दासेरकश्चेटो २ भुजिष्यः ३ किङ्करो ४ मतः ।

Gentle or pleasant
discourse 2.

श्लक्षणो १ मधुरवाक् २ प्रोक्तः ३ स्थूललक्षो ४ बहुव्ययी ५ ६ ॥३६६॥ Munificent 2.

Affable in address.

प्रियवागदानशीलश्च १ वदान्यः २ परिकीर्तिः ।

Despised 4.

भवेदक्षिगतो १ द्वेष्यः २ प्रणाय्योऽसंमतो ३ ४ ५ ६ मतः ॥३६७॥

Handsome pleasing 5.

चक्षुष्यः १ सुभगो २ ज्ञेयो ३ वल्लभो ४ दयितः ५ ६ प्रियः ।

A poltroon,
dunghill-cock 3.

गेहेनर्दी १ गेहेशूरः २ पिण्डीशरश्च ३ कथ्यते ॥३६८॥

The dog in the
manger 1.

स्थानस्थो १ यो परान् २ द्वेष्टि ३ गोष्ठश्वं ४ तं विदुर्बुधाः ।

असौ पञ्चजनीनः १ स्याद्यो २ भाण्डादिरतो ३ नरः ४ ५ ६ ॥३६९॥ An actor, a mimic.

A passionless
saint 2.

वैरङ्गिको १ विरागार्हो २ धनवानस्तिमान्मतः ३ ४ ५ ६ ॥३७०॥ Rich 2.

A messenger 2.

प्रेष्यः १ प्रोक्तः २ परिस्कन्दः ३ कर्मशूरश्च ४ कर्मठः ५ ६ ॥३७१॥

Skilful, clever.

अलङ्कर्मण १ इत्युक्तः २ कर्मशीलस्तु ३ यः ४ पुमान् ।

Swift, quick 2.

उत्तालस्त्वरितो १ ज्ञेयो २ विश्रब्धः ३ स्थिर ४ उच्यते ॥३७२॥

a इष्यते b तृश्चको c लिप्सा च शावनाया, लिप्सा च शावनाया, लिप्सा स्याद्वनाया, लिप्सा स्याद्वनाया d प्रसितः e प्राणघः, प्रेणायः, प्राणाच्छायः, प्रोणाद्यः, प्राणाय्ये f स्तिमात्स्मृतः, स्तिवान्मतः, g प्रेक्षः प्रेष्यः।

Trustworthy,
reliable 2.

	तीक्ष्णोपायेन योऽन्विच्छेत्स १ आयःशूलिको २ मतः ।	A man who, in order to gain an object, uses forcible instead of gentle means.
Painful.	अरुन्तुदः १ स्याद्वयथको २ वियातो १ धृष्ट २ उच्यते ॥३७१॥	Bold, impudent.
Hurtful.	शरारुधातिको १ हिंसो २ नृशंसः ३ कूरकर्मकृत् ५ ।	
Righteous 3.	साधुः १ सज्जन २ आर्यः ३ स्याद्गृहमेधी ४ गृहाधिपः २ ॥३७२॥	A house holder 2.
Intelligent, thoughtful 2.	कुशाग्रीयमतिः १ प्रोक्तः २ सूक्ष्मदर्शी ३ च ४ यः ५ पुमान् ।	Acute, sharp-minded 2.
An eloquent.	चिद्रूपः १ स्यात्सहृदयः २ सहस्तः ३ शिक्षितायुधः २ ॥३७३॥	Skilled in handling weapons 2.
Unsteady in affection or attachment.	समुखः १ स खलु प्रोक्तो २ यो वक्ति प्रतिभान्वितः । नीलीरागः १ स विज्ञेयः स्थिरप्रेमा ३ च ४ यः पुमान् ॥३७४॥	Firm and constant in affection or attachment.
Best 2.	शालु १ श्रेयानधृष्टौ २ च प्रोक्तौ ३ शालीनशारदौ २ ॥३७५॥	Diffident, bashful.
Quick witted.	दूरार्थानयैसन्दर्शी १ दीर्घदृष्टिः २ प्रकीर्तिः ।	Foresighted.
Fatalist.	प्रत्युत्पन्नमतिर्ज्ञेयस्तत्कालोत्पन्नधीर्नरः ॥३७६॥	Talking no matter, deserving no matter, deserving no reply, talking nonsense.
Stupid 2.	यद्भविष्यो १ दैवपरो २ यद्वदः ३ स्यादनुत्तरः ।	A foul-mouthed 2.
Speaking improperly 2. At the end of compounds, anything excellent or prominent of its kind.	अज्ञो १ मातृमुखः २ प्रोक्तो ३ दुर्मुखो ४ मुखरः ५ स्मृतः ॥३७७॥	Contemptible despised 2.
Proud 2.	कद्वदो १ गर्ह्यवादी २ स्यात्कट्वरः ३ कुत्सितो ४ भवेत् ।	Taunt.
Independent.	प्रकाण्डोद्भौ १ प्रशंसायामाक्षेपे २ हत्कः ३ स्मृतः ॥३७८॥	Happy 2.
Searching, enquiring 2.	अहंयुः १ स्यादहङ्कारी २ शुभंयुः ३ शुभसंयुतः ।	
Convalescent 3.	यथाकामी १ स्वरुचिः २ स्यात्स्वच्छन्दो ३ निरवग्रहः ॥३७९॥	
Long lived 2.	अन्वेष्टानुपदी १ प्रोक्तः २ प्रतिभूर्लग्नकः ३ स्मृतः ।	Surety sponsor 2.
Goat-herd 2.	रोगादुन्मुक्त १ उल्लाघः २ कल्यो ३ वार्तो ४ निरामयः ॥३८०॥	Healthy 3.
	जैवातृकः १ स्यादायुष्मान् २ बलवानंसलो ३ मतः ।	Strong 2.
	जाबालः १ स्यादजाजीवः २ कमः ३ कामी ४ च कामुकः ॥३८१॥	Lustful 3.

a सुमुखः b शीली c स्यात्कट्वरः, करद्वरः, कांडूरः
d प्रकाण्डोद्भौ, प्रकाण्डोब्धौ, प्रकाण्डाब्धौ e नार्थंश्च कथ्यते, वातश्च कथ्यते,
नातश्च कथ्यते f बलवान्मानंसलो ।

Libertine, a gallant.	वेश्यापतिर्भुजङ्गः १ २ ३ ४ स्याद्विटः पल्लवकः स्मृतः ।	
Confused 2.	विहस्तो व्याकुलः १ २ प्रोक्तः कुण्ठो मन्दः १ २ क्रियासु यः ॥३८२॥	Slow at work 2.
Active 2.	क्रियावान्कर्मसूद्युक्तो १ २ दीर्घसूत्रो १ २ जडक्रियः ।	Delatory, slaggard 2.
Insulted 2.	निष्ठुतो १ २ विप्रलब्धः १ २ ३ ४ स्यात्समुन्नदोऽतिगर्वितः ॥३८३॥	Conceited 2.
Respected, honoured 4.	प्रतीक्षयः १ कथ्यते २ पूज्यः १ २ पूजितोऽपचितो १ भवेत् ।	
Envious 2.	ईर्ष्यालुः १ २ कुहनः १ २ प्रोक्तो जारो ३ ४ ह्युपपतिः १ स्मृतः ॥३८४॥	A paramour 2.
Straight for ward 2.	सरलो १ २ दक्षिणो १ ज्ञेयो १ २ विदग्धश्छेक १ उच्यते ।	Shrewd, clever 2.
Looking up wards 2.	उत्पश्यमुन्मुखं १ २ विद्यान्पुञ्जं १ ३ विद्याधोमुखम् १ २ ३ ॥३८५॥	Bent downwards 2
Sitting 2.	आसीन १ २ उपविष्टः १ ३ स्याद्बूद्धं १ २ ३ ऊर्ध्वन्दमः १ स्थितः ।	Erect, raised, standing up 3.
Drunk, intoxica- ted 2.	क्षीवो १ २ मत्तः १ क्षमः २ शक्तः १ प्रगल्भः २ प्रोढ १ उच्यते ॥३८६॥	Able 2; bold 2.
Desiring, longing for 2.	उत्क उत्कण्ठितः १ २ प्रोक्तो १ विकल्वो २ विह्वलः १ स्मृतः ।	Agitated 2.
Indolent, lazy 6.	अलसः १ शीतको २ मन्दो ३ जडो ४ जिहाश्च ५ मन्त्यरः ६ ॥३८७॥	
Deformed 2.	पोगण्डो १ विकलाङ्गः २ स्याल्लोहलोऽव्यक्तवाग्भवेत् ।	Speaking indistinctly 2.
Gambler 2.	कितवः १ स्याद्बूतकारो २ चूतमक्षवती १ २ भवेत् ।	Gambling 2.
Playing with dice 2.	अक्षो १ दुरोदरं २ ग्रोक्तं ३ सभिको ४ द्यूतकारकः ५ ६ ॥३८८॥	The keeper of a gambling house 2.
Examiner 2.	परीक्षकः १ २ कारणिको ३ गृह्यः ४ पक्ष ५ उदाहृतः ।	A partisan, a follower 2.
Noble, well-born 2.	अभिजातः १ २ कुलीनः ३ स्यात्कुचरः ४ कुटिलाशयः ५ ६ ॥३८९॥	Malevolent 2.
An elephant rider 2.	निषादिनो १ गजारोहा २ अश्वारोहास्तु ३ सादिनः ।	A horse rider.
Charioteer 2.	रथिनः १ स्यन्दनारोहा २ नावारोहास्तु ३ नाविकाः ५ ६ ॥३९०॥	A boatman.

a पल्लविकः b दीर्घसूत्री c निष्ठुतो, निःकृष्टो, निःकृष्टो
d स्याद्बूद्धवैमूद्धवैन्दमः स्थितः, स्याद्बूद्धवैमूद्धवैमवस्थितः, स्यात् ऊर्ध्वमूर्ध्वमद-
स्थितः, स्यात् ऊर्ध्वमूर्ध्वमदस्थितः, स्याद्बूद्धऊर्ध्वमदस्थितिः e सीतको, शीतगो
f विपुलांगः g दरोदरं h कुलीनश्च कुचरः ।

A Brahman 10.

ब्राह्मणो¹ वाङ्वो² विप्रो³ भूमिदेवो⁴ द्विजोत्तमः⁵ ।
 6 अग्रजन्मा⁷ द्विजन्मा⁸ च⁹ षट्कर्मा¹⁰ सोमपा द्विजः ॥३९१॥

The three superior castes.

The sudra caste 2.

ब्राह्मणः¹ क्षत्रियो² वैश्यस्त्रयो³ वर्णा¹ द्विजातयः ।
 शूद्रस्तुरीयवर्णः¹ स्यात्द्वे दासवन्त्यजाः² स्मृताः ॥३९२॥
 ब्रह्मचार्यदियो वेदे प्रोक्ताशत्वार आश्रमाः ।
 शूद्रोऽगृहस्थ एव स्यात्क्षत्रियो न यतिर्भवेत् ॥३९३॥

A hermit, one in the third order of his religious life 2.

One well versed in vadas 4.

The son of a famous father.

Lineage, family, race 6.

Conduct, character, behaviour 4.

Religious student-ship, celibacy, self-restrained.

Respectful salutation.

Patient of bodily, mortifications or austerities etc. 2.

A teacher 2.

A pupil 5.

An obstacle 4.

A complete perusal 2.

ब्रह्मचारी¹ भवेद्गर्णी² गृहस्थः³ स्नातकस्तथा ।
 वैखानसो¹ वानप्रस्थः² कर्मसंन्यासिको³ यतिः⁴ ॥३९४॥

अनूचानः¹ सर्ववेदः² श्रोत्रियश्छान्दसो³ मतः⁴ ।
 प्ररूपातिपुरुष्टप्न आमुष्यायण इष्यते ॥३९५॥

अन्वायोऽन्वयो¹ वंशो² गोत्रं³ चाभिजनः⁴ कुलम् ।

चरित्रं¹ चरितं² शीलं³ चारित्रं⁴ च समं स्मृतम् ॥३९६॥

वृत्ताध्ययनसम्पत्तिरिष्यते ब्रह्मवर्चसम् ।

ब्रह्मचर्यं¹ बुधाः² प्राहुः³ समस्तेन्द्रियसंयमम् ॥३९७॥

संज्ञेय उपसङ्गाह्यो¹ योऽभिवाद्यो² यथाविधि ।

उपसङ्गहणं¹ चापि² प्राहुः³ सन्तोऽभिवादनम् ॥३९८॥

निवृत्तेन्द्रियलौल्यस्तु¹ श्रान्तः² शान्तश्च³ कथ्यते ।

तपःक्लेशसहो¹ दा तो² ह्यन्तर्वाणिश्च³ शास्त्रवित् ॥३९९॥

अध्यापक उपाध्यायो¹ व्याख्या² विवरणं³ स्मृतम् ।

शिष्यान्तेवासिनौ¹ छात्रः² शैक्षः³ प्राथमकल्पिकः ॥४००॥

विघ्नोऽन्तरायः¹ प्रत्यूहो² व्यवायश्च³ प्रकीर्तिः⁴ ।

साकल्यवचनं¹ प्राज्ञः² पारायणमुदाहृतम् ॥४०१॥

a कर्मसां, कर्मसो b चाभिजनं, चाभिजनकुलम् c शांतः श्रान्तश्च
 d शैक्षः, शिष्यः e मिति स्मृतम् ।

A kind of sudra caste

The four Ashramas as specified in Vedas.

(1) Brahmacharya

(2) Grihashtha

(3) Vānprastha,

(4) Sanyāsa.

A house-holder; Brahman just returned from the house of his preceptor and became an initiated house holder 2.

An ascetic, one who has renounced the world and controlled his passions 2.

Divine glory, spiritual pre-eminence resulting from sacred knowledge.

To be respectfully saluted, respectable, venerable.

Calm, peaceloving, free from lust.

Skilled or versed in scriptures, very learned 2.

Commentary 2.

Oral tradition 4.

आनायः सम्प्रदायः स्यात्पारम्पर्यं गुरुक्रमः ।

Moral 2.

प्रयतः स्यादनुच्छिष्टः संसितश्च सुनिश्चितः ॥४०२॥

An astronomer, an astrologer 8.

A man of the first three classes who has lost his caste owing to non-performance of the principal purificatory rites 2.

wicked 2.

Religious hypocrite, an imposter 2.

One who lives by arms, a warrior, a soldier 2.

One who gets a living only by the merit of his caste.

An exclamation uttered by a brahman in the sense of "help ! help !"

The holy sacrificial cord worn by the Hindus over their left shoulder and under the right.

Washed 3.

सांवत्सरो ज्योतिषिको ज्ञानी मौहूर्तिकस्तथा ।

कार्त्तान्तिकस्तु दैवज्ञ आदेशी गणकः स्मृतः ॥४०३॥

व्रात्यः संस्कारहीनः स्यादवकीर्णि क्षतव्रतः ।

शिशिवदानो दुराचारस्त्यक्तानिर्वाहा द्विजः ॥४०४॥

धर्मध्वजो लिङ्गवृत्तिरस्वाध्यायो निराकृतिः ॥

शस्त्राजीवः काण्डस्पृष्टो ब्रह्मवन्धुद्विजोऽधमः ॥४०५॥

जातिमात्रोपजीवी च कथ्यते ब्राह्मणब्रुवः ।

अब्रह्मण्यमवध्यं स्याद् ब्रह्मण्यं ब्रह्मणे हितम् ॥४०६॥

उपवीतं ब्रह्मसूत्रं प्रक्षिप्तं दक्षिणे करे ।

प्राचीनावीतमन्यस्मिन्निवीतं कण्ठलम्बितम् ॥४०७॥

आचमनमुपस्थर्णनमाप्लवनं स्नानमिष्यते सवनम् ।

निर्णिकतं प्रक्षालितमाहुर्धोतं च तुल्यार्थम् ॥४०८॥

पाराशरी व्रती भिक्षुमेस्करी पारिरक्षिकः ।

परित्राजकस्तपस्वी कर्मन्दी तापसः स्मृतः ॥४०९॥

वैकक्षमुत्तरासङ्गः प्रोक्ता वृहतिका तथा ।

पर्यस्तिका परिकरः पर्यङ्कश्चेति कथ्यते ॥४१०॥

कक्षापटः स्यात्कौपीनं कुण्डिका च कमण्डलः ।

आषाढो व्रतिनां दण्डो व्रतिनामासनं वृषी ॥४११॥

a शंसितश्च b ज्योतिषको c धर्मध्वजी d काण्डस्पृष्टो, काण्ड-
पृष्टे e द्विजाधमः, द्विजोत्तमः f ब्रह्मणो, ब्राह्मणे अब्रह्मण्य, अब्रह्मण्य-
मवध्य g अब्रह्मण्यवर्णं h पारिरक्षकः, परिरक्षकः i वैक्ष, वैक्ष्य,
वैक्षय j वृसी, भृसी ।

Decided 2.

A religious student who has committed an act against his vow of celibacy 2.

A brahman who has allowed his sacred fire to become extinct.

A Brahman who neglects his duties of his caste 2.

An unworthy brahman, a contemptuous term for a brahman.

Fit for a brahman.

Bathing, purificatory ablution, extracting the soma juice & drinking it.

A religious mendicant 9.

An upper garment 3

Loin cloth.

A cloth to cover the privities 2,

A staff.

A water pot 2,

The seat of an ascetic 2.

A sage	ऋषिस्त्रिकालदर्शी	स्यान्मुनिवाच्यमो	मतः ।
Name of Valmiki the reputed author of the Ramayan,	प्राचेतसस्तु वाल्मीकिर्मेत्रावरुण	उच्यते ॥४१२॥	
Name of Agastya,	उक्तोजस्तिरगस्त्यो लोपामुद्रापतिश्च	घटयोनिः ।	
Name of Vyasa.	सात्यवतेयः पाराशर्यो द्वैपायनो	व्यासः ॥४१३॥	
Sacrifice 12.	यागो यज्ञः क्रतुः स्तोमः सप्ततनुर्मखोऽध्वरः ।		
Fire producing wooden stick 2.	वितानं संस्तरो बर्हिः सवः सत्रं च कथ्यते ॥४१४॥		
An altar especially, prepared for sacri- fice 2.	निर्मन्थकाष्ठमरणः प्रणीतोऽग्निश्च संस्कृतः ।		Fire consecrated by prayers.
An oblation of rice or barley of the boiled in milk for presentation to Gods 2.	वेदी परिष्कृता भूमिः पात्रमुक्तं सुगादिकम् ॥४१५॥		A sort of wooden ladle used for pouring clarified butter on Sacrificial fire.
Curd of milk and whey, a mixture of boiled and coagulated milk.	हव्यपाकश्चरुः प्रोक्तः सान्नाय्यं हविरुच्यते ।		An oblation of burnt offering, also of clarified butter, rice or barley mixed with Ghee.
Offered as an obla- tion to fire 1.	शृते क्षीरे दधिक्षिप्तमामिक्षा कथ्यते बुधैः ॥४१६॥		A sacrificial ani- mal killed during the recitation or prescribed prayers.
One who offers a sacrifice to Bra- haspati.	उपाङ्गुतस्तु विज्ञेयो मन्त्रेण प्रोक्षितः पशुः ।		The end or com- pletion of a princi- pal sacrifice.
Gift, donation 10.	हुतं वषट्कृतं ज्येयं यज्ञान्तोऽवभृथः स्मृतः ॥४१७॥		
	वृहस्पतिसबेनेष्टं येनासी स्थपतिर्भवेत् ।		
	सर्ववेदास्तु विज्ञेयो दत्तसर्वस्वदक्षिणः ॥४१८॥		
One who performs sacrifice 5.	विश्राणनं विहापितमंहतिरपवर्जनं वितरणं च ।		One who performs a sacrifice by giving away all his wealth.
Performer of many sacrifices 2.	निर्वपणं च स्पर्शनमुत्सर्गः स्यात्प्रदेशनं दानम् ॥४१९॥		
A king 12.	यष्टा च यजमानः स्यादादेष्टा दीक्षितो व्रती ।		
	इज्याशीलो यायजूको यज्वा स्यादासुतीवलः ॥४२०॥		
	राजा राजन्यो राद् प्रजापतिः क्षत्रियो नृपः क्षत्रम् ।		
	मूर्धाभिषिक्तमूरपतिपार्थिवनरदेवलोकपालाः स्युः ॥४२१॥		

a परिस्कृता b सान्नाय्यं सान्नायंहविरुच्यते c आमिष्या, आमक्षः
d विहायनमंहि, विहायितमं, विहायतमं, विदायनमं e निर्वपणं,
निनापणं f पालाश्च ।

One who performs
sacrifices in accord-
ance with vedic
precepts 2.

An emperor.

येनेष्टं राजसूयेन स समाद् परिकीर्तिः ।
 २ ३ चक्रवर्ती सार्वभीमो मध्यमो मण्डलेश्वरः ॥४२२॥

Umbrella 2.

आतपत्रं भवेञ्छत्रं चामरं तु प्रकीर्णकम् ।
 हैमं सिहासनं राजां स्मृतं भद्रासनं बुधैः ॥४२३॥

A door-keeper 8.

द्वास्थो दीवारिकः क्षता दण्डी वेत्रघरस्तथा ।
 ६ ७ ८ उत्सारको द्वारपालः प्रतिहारो बुधैः स्मृतः ॥४२४॥

A spy 9.

अपसर्पश्वरश्चारः प्रणिधिर्गूढपूरुषः ।
 ६ ७ ८ ९ यथार्थवर्णो मन्त्रज्ञः स्पशो हेरक उच्यते ॥४२५॥

A minister 4.

मन्त्री बुद्धिसहायः स्यादमात्यः सचिवस्तथा ।
 १ २ ३ ४ मौवस्तिक इति प्रोक्तः पुरोधाश्च पुरोहितः ॥४२६॥

Domestic priest 3.

महामात्रः प्रधानं स्यादध्यक्षोऽधिकृतः स्मृतः ।
 १ २ ३ ४ ५ महामात्रः प्रधानं स्यादध्यक्षोऽधिकृतः स्मृतः ॥४२६॥

Principal 2.

सौविदः सौविदल्लश्च स्थापत्यः कन्चुकी मतः ॥४२७॥
 १ २ ३ ४ ५ भित्रं सखा वयस्यश्च सुहृत्स्नगधश्च कथ्यते ।

An attendant on women's appart-

ment 4.

अनुजीवी सहायः स्या सेवकोऽनुचरोऽनुगः ॥४२८॥
 १ २ ३ ४ ५ प्राद्विवाकोऽक्षदृक् स्थेयो न्यायोऽक्ष इति कथ्यते ।

A friend 5.

अन्तःपुरेष्वधिकृतः स्मृतोऽन्तर्वंशिको नरः ॥४२९॥
 १ २ ३ ४ ५ वलीबो वर्षधरः षण्ठः पण्डकश्च नपुंसकः ।

A cunuch 8.

उभयव्यञ्जनं पोटा तृतीयाप्रकृतिः स्मृताः ॥४३०॥
 १ २ ३ ४ ५ आरालिकः सूपकारः सूदः स्य द्वल्लवस्तथा ।

A cook 4.

पौरोगवस्तु विज्ञेयः सूदाध्यक्षो मनीषिभिः ॥४३१॥
 १ २

A kitchen superin-

tendent 2.

a च प्रकीर्तितम् b गूढपीरुषः, गूढपोरुषः c हरक, धेरिक, हैरिक
 d महामात्रः प्रधानः e स्तेयो, स्त्ययो, ज्ञेयो f वर्षचूरः g उभयं
 व्यञ्जनं h पोटो योषीया, योषोया ।

A fan, whisk 2.

A throne.

A superintendent 2.

Justice, equity 2.

A jester 3.	वैहासिकः १ केलिकिलो २ a बुधैवर्सिन्तिको ३ मतः ।	
Play, jest, merriment 6.	परिहासो १ द्रवो २ नर्म ३ कोलि: ४ क्रीडा ५ च ६ खेलनम् ॥४३२॥	
A body guard 2.	रक्षिवर्गो १ हानीकस्थः २ सेनानीर्वाहिनीपतिः १ २ ३ ।	A commander, a general 2.
Income 2.	अर्थागमो १ भवेदायो २ भागधेयो ३ बलिः ४ करः ५ ६ ७ ८ ९ ॥४३३॥	Tax 3.
A present, bribe 9.	उपदा १ प्राभूतं २ प्रोक्तमुपग्राहमुपायनम् । लञ्चोत्कोचमुपादानमुपचारस्तथामिषम् ॥४३४॥	
A bard 6.	प्रबोधका १ २ ३ ४ मागधवन्दिसूता , ५ वैतालिका ६ मञ्जलपाठकाश्च ।	
Hunting, chase 5.	अच्छोटनं १ स्यान्मृगया २ ३ मृगव्यं , ४ पार्पद्विराखेटक ५ ६ इत्यभिन्नम् ॥४३५॥	
A horse, a pony 14.	अर्वा १ ३ ३ ४ ५ ६ ७ गन्धर्वोऽश्वः ११ सप्तिवर्जी तुरञ्जमस्तुरगः । ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ ताक्षर्णो हरिस्तुरञ्जो युयुरक्तो घोटको हयो वाहः ॥४३६॥	
Different varieties of horses accord- ing to their qualities.	गुणदेशकृतास्तेषां संज्ञाः स्युरनेकधा लोके ।	
	कर्कः श्वेतः शोणो रक्तो हेमश्च कृष्णवर्णोऽश्वः ॥४३७॥	
	मलिलकाक्षः सितैनैत्रैः कृष्णैरिन्द्रायुधो मतः ।	
	श्रीवृक्षकी स विज्ञेयः श्रीवृक्षो यस्य लाञ्छनम् ॥४३८॥	
	आजानेयाः कुलीनाः स्युः पारसीका वनायुजाः ।	
	काम्बोजा वाह्लिकाः प्रोक्ताः सैन्धवाः सिन्धुपारजाः ॥४३९॥	
III-trained or un- broken horse 2,	शूलको १ दुर्विनीतोऽश्वः २ पोतः ३ प्रोक्तः ४ किशोरकः ५ ।	Colt 2.
A mare 5.	अर्वती १ वडवा २ वामी ३ प्रसूता ४ वाजिनी ५ स्मृता ॥४४०॥	

a केलिकलो, केलिकिरो, केलिकरो b लंबोत्को, नृचोत्को, लंकोत्को

c आछोटनं, अछोएनं, आछोदनं d खोटकभि, खेटकमि - e ताक्षर्णो

f सूकलो, शूकलो ।

A tail 3.	लूनं पुच्छं तु लाङ्गूलं वालहस्तश्च वालधिः ।	A hairy tail 2.
The nostril of a horse 2.	प्रोथ इत्युच्यते घोणा मध्यं कश्यं खुरः शफः ॥४४१॥	Hoof 2.
A saddle 2.	पर्याणं स्यात्पत्त्ययनं खलीनं कविकं स्मृतम् ।	The bit of a bridle 2.
A whip 2.	चर्मदण्डः कशा प्रोक्ता वल्गारशिमकुशाः स्मृताः ॥४४२॥	Bridle, rein 3.
Speed, velocity 8.	रंहस्तरः स्थदः स्यात्प्रसरो वेगो रथो जवो वाजः ।	
Dust, powder sand 5.	पांगुः क्षोदो रेणुचूर्णं धूली रजश्च तुल्यार्थाः ॥४४३॥	
A cart 3.	अनः शताङ्गः शक्टः स्यन्दनः कथ्यते रथः ।	A chariot 2.
A cart drawn by oxen.	गन्त्री कम्बलिवाहस्तु कूवरी च निगद्यते ॥४४४॥	
A carriage employed at Military exercise.	योग्यारथो वैनयिको ह्याध्वन्यः पारियानिकः ।	A carriage fit for travelling 2.
A litter borne on men's shoulders.	कर्णीरथः प्रवहणं डयनं चेति कथ्यते ॥४४५॥	
A car for carrying images of gods 2.	देवतार्थो देवरथो युद्धार्थः साम्परायिकः ।	A war chariot 2.
A pleasure van 2.	क्रीडारथः पुष्परथो जेता जैत्ररथः स्मृतः ॥४४६॥	A triumphal car.
A wheel 2.	चक्रं रथाङ्गमारुप्यातं कूवरं च युगन्धरम् ।	The pole of a carriage 2.
The periphery of a wheel 3.	चक्रधारा प्रधिर्भिर्मिन्नाभिश्वक्रस्य पिण्डिका ॥४४७॥	The nave of a wheel 2.
Any part of a carriage 2.	अपस्करो रथाङ्गः स्यादणिरक्षाग्रकीलिका ।	The pin of an axle 2.
A charioteer 5.	नियन्ता प्राजिता क्षत्ता दक्षिणस्थश्च सारथिः ॥४४८॥	A sort of wooden defence or fender with which a chariot is provided as a defence against collision 2.
The charioteer who stands on the left of a champion 2.	सव्येष्ठः कथ्यते सूतो वरुणं रथगोपनम् ।	
A vehicle, a carriage 5.	वाहनं धोरणं युग्मं यानं पत्त्रमिति स्मृतम् ॥४४९॥	

a कस्यं b खुराः शफाः, खराः शफाः c कसा, कसाः

d वल्गारशिमकशाः, वल्गुरशिमकशा, वलारशिमकुशाः, वल्यारशिमकुशाः

e अध्वन्यः, वैनयिकोऽध्वन्यः, वैनयिको अध्वन्यः f पारियानिकः,

पारियातिकः g तनयं, नयनं h साम्परायिकः i युग्मं, युग्मं, युग्मं ।

A litter, a palanquin 2.	शिविका १ याप्ययां २ स्याद्वेसरोऽवतरो १ २ मतः ।	A mule 2.
A foot soldier, a pedestrian 8.	पदातपत्तिपादातपदातिकपदातयः ।	
A tent 5.	पद्मगच्छ ६ पदगच्छेति ७ कथन्ते ८ पादचारिणः ॥४५०॥	
5 a pole, a post, a stake 5.	दूष्यं १ स्थुलं २ पटकुटी ३ गुणलयनी ४ केणिका ५ च ६ निर्दिष्टा ।	
A march 3.	ध्रुवकः १ शिवकः २ शङ्कुः ३ पुष्पलकः ४ कीलकः ५ ब्रोक्तः ॥४५१॥	A camp 2.
An attack 3.	यावा १ भ्रयाणं २ प्रस्थानं ३ निवेशः ४ शिविरं ५ स्मृतम् ।	
War, battle, contest, combat, conflict, quarrel 36.	अवस्कन्दः ६ प्रपातश्च ७ सौप्तिकं ८ च ९ निगद्यते ॥४५२॥	
An enemy, a foe, an adversary 23.	सङ्घामः १ समितिः २ समित्त्वं ३ समरं ४ संख्यं ५ समीकं ६ रणं, ७ युद्धं ८ युत्प्रधनं ९ मृदं १० समुदयः ११ संयत्कलिः १२ संयुगम् । १३ c १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ संस्कोटप्रविदारणप्रहरणानीकाजयः २९ ३० ३१ ३२ सम्परायः ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ जन्यं ३८ स्यादभिसम्पातः ३९ ४० सम्मर्दो ४१ विग्रहस्तथा ॥४५४॥	
	अभियातिररातिरमित्ररिपू , ५ ६ ७ ८ प्रतिपक्षविपक्षविरोध्यरयः ।	
	अहितोऽसहनश्च ९ १० ११ जिघांसुरिति , १२ १३ प्रथिताः ४२ परिपन्थिपरासुहदः ॥४५५॥	

a पदातिपादातिपादिकपदातयः, पदातिपत्तिपादातिपादिकपदातयः, पदातिः पादति पत्तिः पदातिकः पदातयः, पादाकः पदिकश्चेति पादाकः पदिक श्चेति, पादतः पदिकश्चेति, पदातः पदिकश्चेति b केलिका c संजित्कलिः d संस्कोटः, संस्कोटो प्रविदारणं e अभिजाति ।

प्रत्यर्थी¹⁴ पर्यवस्थाता¹⁵ द्वेषी¹⁶ वैरी¹⁷ च^a शावः।
प्रत्यनीको²¹ द्विषन्मतः। ॥४५६॥

शत्रुः सपलो¹⁹ भ्रातृव्यः²⁰ प्रत्यनीको²¹ द्विषन्मतः। ॥४५६॥

पृतना¹ सेना² ध्वजिनी³ पताकिनी⁴ वाहिनी⁵ बलं सैन्यम्।

चक्र⁸ चमूर्विन्यनीकिनी⁹ स्यादनीकं¹¹ च¹² ॥४५७॥

वैजयन्ती¹ पताका² च केतुः³ स्यात्केतनं ध्वजः।

अस्योच्चूलावचूलास्यावृध्वधोमुखकूर्चको¹ ॥४५८॥

सन्नाहः^{b 1} कवचं² वर्म³ तनुत्राणमुरश्छदः।

जगरः⁶ कङ्कटो⁷ माठी⁸ दंशनं⁹ जालिका¹⁰ स्मृता। ॥४५९॥

खेटकं¹ फलकं² चर्म³ प्रोक्तमावरणं⁴ वुधैः।

वर्मितः¹ स्यात्कवचितः² सन्नद्वो³ दंशितस्तथा। ॥४६०॥

सर्वाभिसारभिच्छन्ति¹ सर्वसन्नहनं² बुधाः।

यत्सेनयाभिनियर्ण¹ स्मृतं² तदभिषेणनम्। ॥४६१॥

हेति¹ शस्त्रं² प्रहरणमायुधमस्त्रं³ चतुर्विधं⁴ तच्च।
मुक्तामुक्तममुक्तं⁵ करमुक्तं⁶ यन्त्रमुक्तं⁷ च। ॥४६२॥

शक्त्यादि¹ पाणिमुक्तं² स्यादमुक्तं³ क्षुरादिकम्।
मुक्तामुक्तं⁴ तु यज्ञयादि⁵ यन्त्रमुक्तं⁶ शरादिकम्। ॥४६३॥

अस्त्रं¹ धनुरिष्वासं² कोदण्डं³ धन्वं⁴ कार्मुकं⁵ चापम्।

बाणासनं¹ दुणा² स्याम्मौर्वी³ ज्या⁴ सिङ्गिनी⁵ गुणो⁶ जीवा। ॥४६४॥

तूणीरमुपासङ्गस्त्रणं¹ तूणी² निषङ्गं³ इषुधिश्च।

वाणाश्रयः⁷ कलापः⁸ कार्मुककोटिर्भवेदटनिः। ॥४६५॥

कङ्कपत्रशरमार्गणबाणाशिचत्रपुङ्कविशिखेषुकलम्बाः।

सायकप्रदरकाण्डपृष्ठकाः⁹ पतित्रिणः¹⁰ खगशिलीमुखरोपाः। ॥४६६॥

a तु b सन्नाहं c क्षुरकादिकम् d स्याम्मौर्वी e वेदटनिः,
वेदटनी, वेदटिनः f कदम्बा।

Marching against
an enemy, encoun-
tering a foe 2.

Kinds of weapon
in accordance with
their method of
using.

The notched end
of a bow 2.

The feather of
an arrow 2.

An aim, a butt

An arrow with a
crescent shaped
head.

Shooting, letting
fly an arrow ex-
ercise or practice
in general 2.

An expert or skil-
ful archer 2.

A sword 10.

A sheath, a
scabbard 3.

A knife 5.

An axe, a hatchet 4.

Sharpened,
whetted 4.

Lance 2.

A saw 2.

सर्वयसस्तु बाणं प्रक्षेडेन १ २ ३ एषणश्च नाराचः ।
तीरीतद्वलदण्डासनादयः काण्डभेदाः स्युः ॥४६७॥

An iron arrow.

Kinds of arrow.

पत्रपाली भवेद्वाजः १ २ १ २ कर्तरी पुङ्क उच्यते ।

The feathered part
of an arrow 2.

वेद्यं लक्ष्यं शरवं च निमित्तं च समं विदुः ॥४६८॥

अर्धचन्द्रक्षुरप्रादि १ घारांगं १ मुखमुच्यते ।

आरांगं तु मुखं तेषां पुष्पपत्रादिभेदतः ॥४६९॥

बाणमुक्तिवर्यवच्छेदो १ दीप्तिवेगस्य १ तीव्रता ।

प्रस्यासः १ कथ्यते २ योग्या १ श्रमस्थानं २ खलूरिका ॥४७०॥

लघुहस्तः १ शीशवेधी १ कृतपुङ्कस्तु २ शिक्षितः ।
स भवेदपराद्वेषुर्यस्य १ लक्ष्याच्च्युतः २ खगः ॥४७१॥

निस्त्रिंशः १ करबालः २ खज्जः ३ कौक्षेयकः ४ कृपाणः ५ स्यात् ।

रिष्टरसिचन्द्रहासौ ६ ७ ८ तरवारिर्मण्डलाग्रं ९ १० च ॥४७२॥ A handle 2.

कोशः १ प्रत्याकारः २ खज्जपिधानं ३ त्सर्हभवेन्मुष्टिः ४ ५

असिपुत्रिकासिधेनुः क्षुरिका पत्रं च शस्त्रिका ज्ञेया ॥४७३॥

परस्वधः १ कुठारः २ स्यात्परशः ३ निश्चितिस्तथा ।

निशातं ४ निशितं धौतं तेजितं च समं स्मृतम् ॥४७४॥ A mallet, hammer 2.

प्रासो १ निगदितः २ कुन्तो ३ मुद्गरो ४ हृषणः ५ स्मृतः ।

An iron club.

ऋकचं १ करपत्रं २ स्यात्परिधः ३ परिधातनः ४ ५ ॥४७५॥

यष्टिपट्टिसदुःस्फोटमुखण्डीशङ्कशक्तयः ।

भिन्दमालगदादण्डचक्राद्याः १ शस्त्रजातयः २ ३ ४ ५ ॥४७६॥

Kinds of different
weapons.

a परस्वधः b निशानं, निशानं, निशांतं, निशान्ता c पट्टिश
d मृषडी, मृशंडी, मुखंडी, मुखंडी, मृखंडी e भिन्दभाल, भिन्दभाल,
भिङ्गभाल, भिंदिपाल ।

1 मारणं 2a निशरणं 3 निवर्हणं ,
 4 सूदनं 5 निरसनं 6 निशुभ्नम् ।
 7 घातनं 8 प्रशमनं 9 प्रमापणं ,
 10 वर्जनं 11 विशसनं 12 प्रवासनम् ॥४७७॥

13 निवर्पणं 14 निर्वासनं 15 कदनं 16 व्यापादनानि तुल्यानि ।

17 निग्रन्थनमालम्भः 18 प्रमया 19 हिंसा 20 च 21 संजपनम् ॥४७८॥

A runaway.

1 नष्टो 2 गृहीतदिक् 3 प्रोक्तः 4 कान्दिशीको भयद्रुतः ।

Defeated in battle 2.

1 प्रस्कन्धः 2 पतितो 3 ज्ञेयो 4 जितकाशी 5 जिताहवः ॥४७९॥ Victorio

A royal harem.

1 शुद्धान्तमवरोधश्च 2 राजोन्तःपुरमुच्यते ।

Anointed queen.

1 कृताभिषेका 2 महिषी 3 भट्टन्य 4 इतराः स्मृताः ॥४८०॥

1 रामा 2 वामा 3 वामनेत्रा 4 पुरुष्णी ,
 5 नारी 6 भीरुभामिनी 7 कामिनी 8 च ।

9 योषा 10 योषिद्वासिता 11 वर्णिनी 12 स्त्री ,
 13 14 स्यात्सीमन्तिन्यज्ञना 15 सुन्दरी 16 च ॥४८१॥

17 अबला 18 महिला 19 ललना 20 प्रमदा 21 रमणी 22 नितम्बिनी 23 वनिता ।

24 ददिता 25 प्रतीपदर्शन्युक्ता 26 कान्ता 27 वधूर्वशा 28 युवतिः ॥४८२॥

1 कुमारी 2 कथिता 3 कन्या 4 किञ्चित्प्रौढा 5 सुवासिनी ।

Half grown girl 2.

1 वर्या 2 पतिंवरा 3 प्रोक्ता 4 नग्ना 5 प्रोक्ता 6 च 7 कौटी ॥४८३॥

A naked woman 2.

1 अदृष्टरजसं 2 नारी 3 नग्निकां 4 ब्रुवते 5 वृधा: ।

A girl before menstruation.

1 वधूटी 2 चिरण्टी 3 च द्वितीयवयसौ 4 स्त्रियो ॥४८४॥

1 अर्द्धवृद्धा 2 तु 3 या 4 नारी 5 सा 6 कात्यायनिका 7 स्मृता ।

An elderly or middle-aged widow.

1 पुनर्भूदिधिषूः 2 प्रोक्ता 3 वृषस्यन्ती 4 रतार्थिनी ॥४८५॥

Lustful, lascivious 2.

a निःसरणं b जितकाशी c प्रमयः d कौटी ।

A woman married or single who continues to reside after maturity in her father's house; a young woman in general
 A woman who has married a second time 2.

A woman whose husband is living 2.

A woman without husband and children.

A widow 2.

A female beggar 3.

A woman in her monthly courses 5.

A girl in whom the menstruation has just commenced 2.

A woman of excellent qualities

(i) A clever or intriguing woman.
(ii) A drunken woman.

A harlot, a prostitute 5.

A royal courtesan.

A group of harlots.

A woman in attendance in a harem.

A procress 3.

A female servant, a female slave 5.

A doll 2.

An earthen doll 2.

A wife 11.

पतिवर्ती¹ जीवत्पतिर्जीवितोका² च जीवसूः¹

रहिता¹ पतिपुत्राभ्यां² निर्वरित्यभिधीयते ॥४८६॥

विश्वस्ता¹ विधवा² प्रोक्ता³ पुष्पहीना⁴ च निष्कला⁵ ।

अमणा¹ भिक्षुकी² मुण्डा³ वयस्याली⁴ सखी⁵ स्मृता ॥४८७॥

अवीरुदक्या¹ च रजस्वला² स्यात्³,

आत्रेयिका⁴ पुष्पवती⁵ च नारी ।

राका¹ भवेज्जातरजास्तु² कन्या³,

नश्यत्प्रसूतिः¹ कथिता² च भिन्नुः ॥४८८॥

मुख्या¹ नारी² वरारोहा³ वरस्त्री⁴ मत्तकाशिनी⁵ ।

स्त्री¹ विदग्धा² च मत्ता³ च वाणिनीत्यभिधीयते ॥४८९॥

रूपाजीवा¹ वेश्या² गणिका³ पण्याङ्गना⁴ तथा क्षुद्रा⁵ ।

राजकुलप्रतिबद्धा¹ वारस्त्री² वारमुख्या³ च ॥४९०॥

गणिकयं¹ गणिकानां² च समूहः³ कथ्यते बुधैः⁴ ।

असिक्यन्यन्तःपुरप्रेष्या¹ दूती² सञ्चारिका³ स्मृता ॥४९१॥

कुट्टिनी¹ शम्भली² चुन्दी³ सैरन्ध्री⁴ गन्धकारिका⁵ ।

पोटा¹ बोटा² तथा³ चेटी⁴ दासी⁵ स्यात्कुहारिका ॥४९२॥

पाञ्चालिका¹ पुत्रिका² स्यात्काष्ठदत्तादिनिर्मिता³ ।

स्मृता¹ लेप्यमयी² स्त्री³ तु⁴ बुधैरञ्जलिकारिका ॥४९३॥

दारा¹ क्षेत्रं² कलत्रं³ च भार्या⁴ सहचरी⁵ वधूः⁶ ।

सघर्मचारिणी⁷ पली⁸ जाया⁹ च गृहिणी¹⁰ गृहा¹¹ ॥४९४॥

a च निष्कला, तु निष्कली b श्वरणा, अमणा c विडुः, विडुः; किडुः, भिडुः, निडुः d मत्तकाशिनी, मत्तगामिनी e तु f कुहिनी, कुट्टिनी g चुन्दी, चंडी h कुट्टि, कुदि i च j गृहणी ।

A woman whose children are living 2.

A woman who does not get menstruation.

A woman's female friend 3.

A woman bringing forth a dead child 2.

A female messenger 2.

A toilet woman, a female perfumer 2.

A woman whose husband is living 2.

A woman without husband and children.

A widow 2.

A female beggar 3.

A woman in her monthly courses 5.

A girl in whom the menstruation has just commenced 2.

A woman of excellent qualities

(i) A clever or intriguing woman.

(ii) A drunken woman.

A harlot, a prostitute 5.

A royal courtesan.

A group of harlots.

A woman in attendance in a harem.

A procress 3.

A female servant, a female slave 5.

A doll 2.

An earthen doll 2.

A wife 11.

पतिवर्ती¹ जीवत्पतिर्जीवतोका¹ च जीवसुः² ,

रहिता¹ पतिपुत्राभ्यां² निर्वरित्यभिधीयते ॥४८६॥

विश्वस्ता विधवा प्रोक्ता पुष्पहीना च निष्कला ।

अमणा¹ भिक्षुकी² मुण्डा³ वयस्याली सखी स्मृता ॥४८७॥

अवीशदक्या¹ च रजस्वला स्यात् ,

आत्रेयिका⁴ पुष्पवती⁵ च नारी ।

राका¹ भवेज्जातरजास्तु² कन्या ,

नश्यत्प्रसूतिः¹ कथिता² च भिन्दुः ॥४८८॥

मुख्या¹ नारी² वरारोहा³ वरस्त्री⁴ मत्तकाशिनी⁵ ।

स्त्री विदग्धा च मत्ता च वाणिनीत्यभिधीयते ॥४८९॥

रूपाजीवा वेश्या गणिका पण्याङ्गना तथा क्षुद्रा ।

राजकुलप्रतिबद्धा¹ वारस्त्री² वारमुख्या³ च ॥४९०॥

गाणिक्यं¹ गणिकानां² च समूहः³ कथ्यते बुधैः ।

असिकन्यन्तःपुरप्रेष्या¹ दूती² सञ्चारिका स्मृता ॥४९१॥

कुट्टिनी¹ शम्भली² चुन्दी³ सैरन्ध्री⁴ गन्धकारिका⁵ ।

पोटा वोटा¹ तथा चेटी² दासी³ स्यात्कुहारिका ॥४९२॥

पाञ्चालिका¹ पुत्रिका² स्यात्काष्ठदन्तादिनिर्मिता³ ।

स्मृता¹ लेप्यमयी² स्त्री³ तुⁱ बुधैरञ्जलिकारिका ॥४९३॥

दारा¹ क्षेत्रं² कलत्रं³ च भार्या⁴ सहचरी⁵ वधूः ।

सधर्मचारिणी⁷ पत्नी⁸ जाया⁹ च गृहिणी¹⁰ गृहा¹¹ ॥४९४॥

a च निष्कला, तु निष्कली b श्रमणा, श्रमणा c बिड़ु, बिड़ु; किड़ु, भिड़ु, निड़ु; d मत्तकामिनी, मत्तगामिनी e तु f कुहिनी, कुहिनी g चुंडी, चंडी h कुट्टि, कुदि i च j गृहणी ।

A woman whose children are living 2.

A woman who does not get menstruation.

A woman's female friend 3.

A woman bringing forth a dead child 2.

A female messenger 2.

A toilet woman, a female perfumer 2.

Marriage,
wedding 5.

A respectable
woman 2.

An unchaste
woman 8.

A husband 14.

A son 12.

A pregnant
woman 4.

The longing of a
pregnant woman 4.

The last month of
pregnancy 2.

A lying in-
chamber 2.

A woman who has
born a child 3.

The womb.

The son of an
unmarried girl 2.

A bastard 2.

The young of any
animal 9.

Old 4.

Old age 2.

१ २ ३ ४ ५
उपयामः परिणयनं पाणिग्रहणं विवाहं उद्वाहः ।

a १ २ १ २ ३ ४
कुलबालिका कुलस्त्री पतिव्रता सुचरिता सती साध्वी ॥४९५॥

१ b २ ३ ४ ५ ६
पांशुला बन्धुकी स्वैरिण्यसती पुंश्चलीत्वरी ।

c ७ ८ d १ २
धर्षणी कुलटा प्रोक्ता त्वविनीताभिसारिका ॥४९६॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७
कान्तः स्यात्कमिता पतिवर्यथिता भर्ता च भोक्ता धवो ,

८ ९ १० ११ १२ १३ १४
रुच्याभीकवराभिकाश्च रमणः प्राणाधिनाथोऽनुगः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७
सूनुः सन्ततिरात्मजश्च तनुजः पुत्रः प्रसूतिः सुतः ,

८ ९ १० ११ १२
तुक् तोकं तनयश्च नन्दन इति प्राज्ञैरपत्यं स्मृतम् ॥४९७॥

१ २ ३ ४
आपन्नसत्त्वा गुर्वीं स्यादन्तर्वली च गर्भिणी ।

१ २ ३ ४ ५ e
दोहदं दौहदं श्रद्धा लालसा च समाः स्मृताः ॥४९८॥

१ २ १ २
सूतिमासो वैजननो गर्भो भ्रूण इति स्मृतः ।

A faithful wife 4.

An impudent
woman 2.

An embryo 2.

Foetus; the bag
which surrounds
the embryo 2.

The son of
a dancing girl 2.

The son of a
female slave 2.

१ २ ३
विजाता च प्रजाता च प्रसूता स्त्री निगद्यते ।

१ २ १ f २
गर्भशयो जरायुः स्यादुल्वं च कललं स्मृतम् ॥५००॥

१ २ १ २
कन्यापुत्रस्तु कानीनो नाटेरः स्यान्नटीसुतः ।

१ २ १ २
बन्धुको बन्धुकीपुत्रो गोप्यो दासीसुतः स्मृतः ॥५०१॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७
बालः पाकोऽर्भको गर्भः पोतश्च पृथुकः शिशुः ।

८ ९ १ २
शावो डिम्भश्च विज्ञेयो वटुमणिवको मतः ॥५०२॥ A lad.

१ २ ३ ४
प्रवयाः स्थविरो वृद्धो यातयामश्च कथ्यते ।

१ g २ h १ २ ३
जरा तु विश्वसा प्रोक्ता दारकस्तरुणो युवा ॥५०३॥ Young 3.

a कुलबाधिका कुलपालिका b बन्धका c धर्षणी d दुर्विनीता, हुभिनीता

e समा स्मृता f फलिलं, कलिलं g विश्रसा, विश्वसा h दारक

	1	2	3	4	
Mother 4.	अम्बा	सवित्री	जननी	च	माता ,
माँ के नाम ४			1	2	3 4
Father 4.		वप्ता	च	तातो	जनकः पिता च ।
बाप के नाम ४	1	2	3	4	
A daughter-in-law 4	स्नुषा	जनी	पुत्रवधूर्वधूः	स्यात् ,	
	1	2			
A brother's wife 2.		प्रजावती	भ्रातृवधूः	स्मृता	च ॥५०४॥
	1	2	3	1	2
A daughter 3.	दुहिता	तनया	पुत्री	जामाता	दुहितुः पतिः ।
	1	2 a	3 b		
	दौहित्रस्तत्सुतो	नप्ता	स	च	पौत्रश्च कथ्यते ॥५०५॥
An elder brother 3.	अग्रजः	पूर्वजो	ज्येष्ठः	कनिष्ठोऽवरजोऽनुजः ।	A younger brother 3.
	1	2	3	1 2	3
A brother's son.	भ्रातृव्यो	भ्रातृपुत्रः	स्याद्	भ्रात्रीयो	भ्रातृजस्तथा ॥५०६॥
	1	2	1	2	3
A nurse.	धात्री	स्यादुपमाता	भगिनी	जामिः	स्वसा च विज्ञेया ।
	1	2	3		
A sister's son 3.	तत्पुत्रः	स्वस्त्रायो	जामेयो	भागिनेयः	स्यात् ॥५०७॥
	1	2	3	4	d
A brother by the same mother.	समानोदर्यसोदर्यसंगर्भाः		सोदराः		समाः ।
	1	2	3	4	
	भ्रातृवर्गस्य	या	जाया	यातरस्ताः	परस्परम् ॥५०८॥
Related 9.	आत्मीयः	स्वजनो	बन्धुराप्तो	ज्ञातिश्च	बान्धवः ।
	1	2	3	4	
	7	8	9		
	सनाभयः	सपिण्डाश्च	सगोत्राश्च	समाः	स्मृताः ॥५०९॥
	1	2	3	4	
The body 17.	तनुस्तनूः	संहननं		शरीरं ,	
	5			6 7 8	
	कलेवरं			विग्रहदेहकायाः ।	
	9	10	11	12	13
	अङ्गं	वपुर्वर्ष्म	पुरं	च	पिण्डं ,
	14		15		16 17
	क्षेत्रं	च	गात्रं	च	घनश्च मूर्तिः ॥५१०॥
Foot 3.	अंत्रिः	पादश्चरणः	पाणिः	शयपञ्चशाखकरंहस्ताः ।	Hand 5.
	c 1	2	3	f 2	3 4 5
A finger-nail 6.	कामाङ्कुशाः	कररुहाः	पुनर्नवाः	पाणिजा	नखा नखराः ॥५११॥
	1	2	3	4	5 6

a ज्ञेयो नप्ता पौत्रश्च b पौत्रस्तु c भ्रातृजः स्मृतः d स्मृताः
e अंधिः, अंध्रिः f पाणिशय ।

The hips and loins.	१ २ ३ ४ ५ काञ्चीपदं कलत्रं जघनं श्रोणी ककुशती जेया ।	
The buttocks 5.	१ २ ३ ४ ५ आरोहस्त नितम्बः कटी कटीरं त्रिकस्थानम् ॥५१२॥	
The anus 3.	१ २ ३ ४ ५ गुदः पायुरपानं स्यात्कटिप्रोथो स्फिजौ पुतौ ।	The buttocks.
The cavities of the loins.	१ २ ३ ४ ५ कुकुन्दरौ समाचष्टे जनो जघनकूपकौ ॥५१३॥	
The penis.	१ २ ३ ४ ५ भगो योनिरूपस्थश्च वराङ्गं स्मरमन्दिरम् ।	Vagina; Puden-deem muliebre.
The knee 2. The leg 2.	१ २ ३ ४ ५ जानुः स्यादष्ठीवान् प्रसृता जङ्घा च धु टको गुल्फः ।	An ankle 2.
The thigh 2.	१ २ ३ ४ ५ ६ ऊरः सक्थि पित्तिं जठरोदरतुन्दकुक्षिगर्भाः स्युः ॥५१५॥	The belly 6.
The finger 2.	१ २ ३ ४ ५ ६ अञ्जुल्यः करशाखाः कर्णः श्रोत्रं श्रुतिः श्रवः श्रवणम् ।	An ear 5.
The neck 5.	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ग्रीवा धमनिर्मन्या शिरोधरा कन्धरा गलः कण्ठः ॥५१६॥	The throat 2.
A conch shaped neck, a neck marked with three lines like a shell and is considered as a sign of great fortune 1.	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ रेखात्रयाङ्किता ग्रीवा कम्बुग्रीवेति कथ्यते ।	
The waist 4.	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ अवलग्नं विलग्नं च मध्यमं मध्यमुच्यते ॥५१७॥	
The head 7.	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ मुण्डोत्तमाङ्गमस्तकमौलिशिरःशीर्षमूर्धकानि स्युः ।	
The mouth 7.	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ तुण्डं वदनं वक्त्रं लपनं मुखमास्यमाननं च समम् ॥५१८॥	
The eye 9.	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ दृग्दृष्टिनेत्रलोचनचक्षुर्यनाम्बकेक्षणाक्षीणि ।	
The tears 6.	१ २ ३ ४ ५ ६ अश्रूणि वाष्परोदननयनजलाश्रुनामानि ॥५१९॥	
The outer corner of the eye 2.	१ i २ ३ ४ ५ ६ नयनोपान्तमपाङ्गः कनीनिका नयनमध्यतारा च ।	The pupil of the eye 2.
The part between the eye-brows. The corner of the mouth 2.	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ k कूर्पं भ्रुवोश्च मध्यं सूक्ष्म स्यादोष्ठपर्यन्तः ॥५२०॥	

a आरोहस्तु b युतौ c ककुन्दरौ, ककुन्दरा d पित्तिंड e तुढ़,
तुड़ f कर्णश्रोत्रं g कन्धरो h जलाश्रुनामानि, जलाश्रुश्रिनामानि,
जलास्ताश्रुनामानि, जलाश्रुनामानि i प्रपाङ्गः स्यात् j सूक्ष्मः, सूक्ष्मिक,
सूक्ष्म, सूक्ष्मा k पर्यन्तम् ।

The nose 5.	सिंहिनी ^a	नासिका ¹	नासा ²	ध्राण ³	घोणा ⁴	च	कथ्यते ⁵	।
The tongue 3.	रसज्ञा ¹	रसना ²	जिह्वा ³	तालु ¹	काकुदमुच्यते ²	॥५२१॥	The palate 2.	
The arm 5.	दोः ¹	प्रवेष्टो ²	भुजो ³	बाहुर्भुजा ⁴	च	स्मर्यते	बुधैः ⁵	।
The cheek 4.	गण्डो ¹	गल्लः ²	कपोलश्च ³	हनुस्तुल्यार्थवाचकाः ⁴	॥५२२॥	The fist 2.		
The testicles,	मुष्कोऽण्डं ¹	वृषणः ²	कोशः ³	सङ्ग्राहो ⁴	मुष्टिरुच्यते ⁵	॥५२३॥	The joint of the thigh 2.	
The collar bone, the clavicle.	जत्रु ¹	वक्षोऽसयोः ²	सन्धिरूरुसन्धिश्च ³	वडक्षणः ⁴	॥५२४॥	An eye-lash. The beard.		
Hair on the body 2.	रोम ¹	तनूरुहमुक्तं ²	नयनगतं ³	पक्षम ⁴	मुखगतं ⁵	शमश्रु ¹		
The lips 4.	अधरो ¹	दन्तच्छद ²	ओष्ठ ³	उच्यते ⁴	दन्तवासश्च ⁵	॥५२५॥	The forehead 2. The shoulder 2.	
The chin.	ओष्ठस्याधश्चिवुकं ^{d1}	ललाटमलिकं ¹	भुजाग्रमसं ²	च ³	।			
Armpit 2.	कक्षां ^{e1}	बाहुमूलं ²	घाटामवटुं ³	कुकाटिकामाहुः ⁴	॥५२५॥	Nape of the neck 3.		
The female breast 5.	उरसिजकुचवक्षोरुहपयोधरा: ^f			स्तनसमाननामानि ^g	।			
Nipple 4.	उक्ताः ¹	कुचमुखचूचुकवृत्तानि ²	शिखा ³	च	तुल्यानि ⁴	॥५२६॥		
The chest, the breast 5.	भुजमध्यमुरो ¹	वक्षो ²	हृदयस्थानं ³	च	वत्समिच्छन्ति ⁴	॥५२७॥		
A tooth 5.	एकार्थाः ¹	कथ्यन्ते ²	दशनद्विजदन्तरवरदनाः ³	।				
The lap 3.	क्रोडमङ्गस्तथोत्सङ्घः ¹	प्राग्भागो ²	वपुषः ³	स्मृतः ⁴	।			
The back, hinder part 2.	पृष्ठं ¹	स्यात्पश्चिमो ²	भागः ³	कटौ ⁴	च	कटिशीर्षकौ ⁵	The loins.	
A vital member or organ 2.	जीवस्थानं ¹	भवेन्मर्मं ²	पादाग्रं ³	प्रपदं ⁴	मतम् ⁵	।	The extremity of a foot 2.	
The parting line of the hair, the hair parted on each side of the head so as to leave a line.	सीमन्तः ¹	कथ्यते ²	स्त्रीणां ³	केशमध्ये ⁴	तु ⁵	पद्धतिः ⁶	॥५२९॥	
The hair of the head 7.	केशाः ¹	शिरसिजमूर्धजकचिकुरशिरोरुहाः ²	स्मृता ³	वालाः ⁴	।			
	तदवन्धविशेषाः ⁵	स्युर्वेणी ⁶	घम्मिलकुन्तलकर्वयः ⁷	॥५३०॥	Different forms of braid or lock.			

a संधिनी, सिंहिनी b मुष्टिरिष्यते, मुष्टिरुच्यते c वंकिणः, वक्षणः

d श्चुवुकं, श्चुवकं e कक्षा f नामानः g भवन्ति h वक्षमिच्छन्ति ।

Much or ornamented hair.

A curl lock of hair 1.

A lock of hair left on the crown of the head, a tuft 3.

Grey hair 2.

Wrist, the extremity of the arm 2.

The fore arm, the part between the wrist and elbow 1.

The mind.

Intent upon one object 3.

Mental pain.

An organ of sense 6.

The distance from the elbow to the tip of the middle finger taken as a measure of length equal to 24 thumb. The closed fist, the distance from elbow to the end of the closed fist. The fist, a measure of capacity equal to one handful. The span of the thumb and fore finger 2.

A span from the tip of the thumb to that of the ring finger.

An ornament, a decoration 9.

Smearing the body with fragrance 5.

A mark on the forehead.

A mark made with sandal or any other fragrant powder on the fore-head.

हस्तः पक्षः पाशः केशोषु बहुत्वाचकाः शब्दाः ।
अलकं ^१ कुटिलाः केशा ग्रमरकमुक्तं ललाटस्थम् ॥५३१॥

A lock of hair or curl hanging down on the fore-head,

बालानां तु शिखा प्रोक्ता काकपक्षः शिखण्डिका ।
पलितं ^१ पाण्डुराः केशा व्रतिनां तु जटा सटा ॥५३२॥

An ascetics' matted hair 2.

मणिबन्धः पाणिमूलं ^१ कफणिः ^२ कूर्परः स्मृतः ।
तयोर्मध्यं ^१ प्रकोष्ठः ^b स्यात्प्रकाण्डः ^२ कूर्परांसयोः ॥५३३॥
चेतश्चित्तं ^१ मनः स्वान्तं ^२ हृदयं ^३ मानसं ^४ समम् ।

An elbow 2.

The upper part of the arm 2.

एकायनं ^१ तथैकाग्रमेकतानं ^२ च ^३ तद्गतम् ॥५३४॥

A desired object a wish 2.

आधिस्तु मानसी पीडा वाञ्छितोऽयोः मनोरथः ।

खमक्षभिन्द्रियं ^१ स्रोतो ^२ हृषीकं ^३ करणं ^४ स्मृतम् ॥५३५॥

A cubit of the middle length from the elbow to the tip of the little finger

मध्याङ्गुलीकूर्परयोर्मध्ये ^१ प्रामाणिकः ^२ करः ।

बद्धमुष्टिकरो ^१ रत्निररत्निः ^२ सकनिष्ठिकः ॥५३६॥

The palm of the hand stretched out and hollowed, a handful considered as a measure equal to two palas.

सम्पिण्डिताङ्गुलिर्मुष्टिः ^१ प्रसृतिः ^२ कुञ्चिताङ्गुलिः ।

The palm of the hand 2.

प्रसारिताङ्गुलिः ^१ पाणिः ^२ कथ्यते ^३ प्रतलस्तलः ॥५३७॥

A short span.

प्रादेशः स्यात्प्रदेशिन्या ^१ तालो ^२ मध्यमया ^३ भवेत् ।

A measure of length equal to 12 "angulis" being the distance between the extended thumb and the little finger.

गोकणोऽनामया ^१ प्रोक्तो ^२ वितस्तिः ^३ स्यात्कनिष्ठ्या ॥५३८॥

आकल्पो ^१ मण्डनं ^२ वेषः ^३ प्रतिकर्म ^४ प्रसाधनम् ।

भूषणं ^१ स्यादलङ्कारो ^२ नेपथ्याभरणे ^३ तथा ॥५३९॥

समालभनमिच्छति ^१ चर्चां ^२ मार्ष्टि ^३ च ^४ सूरयः ।

An ornament 2.

स्थासकं ^१ हस्तविम्बं ^२ स्यात्परिष्कारश्च ^३ भूषणम् ॥५४०॥

तिलकं ^१ तमालपत्रं ^२ चित्रकमुक्तं ^३ विशेषकः ^४ पुण्ड्रम् ।

रचिता ललाटपटे ^१ ललाटिका ^२ कथ्यते ^३ रेखा ॥५४१॥

a कफणः, कफेणिः, केणिः b प्रगणः c वाञ्छितायोः d श्रोतो
e सकनिष्ठकः, रत्निरकनिष्ठिकः f समालभम् g परिस्कारश्च ।

Drawing lines or figures of painting on the face, arms, chest, cheek, neck etc with fragrant and coloured. Substance as a mark of decoration. Saffron 7.

भुजशिखरस्तनमण्डलकपोलकण्ठेषु विरचिता कुशलैः ।

1 a

अनुलेपनेन लेखा निगदते पत्रवल्लीति ॥५४२॥

1 2 3 4

कुकुमं धूसूणं वर्णं प्रोक्तं लोहितचन्दनम् ।

5 6 b 7
काश्मीरजं च विद्विद्विः कालेयं जागुडं स्मृतम् ॥५४३॥

Sandal wood tree

1 2 3 4
चन्दनं स्यान्मलयजं श्रीखण्डं रोहणद्रुमः ।

Musk 3.

1 2 3
मृगनाभिमृगमदः प्रोवता कस्तूरिका बुधैः ॥५४४॥

A dark species of a gallochum.

Camphor 2.

1 2 3 4
कपूरो घनसारः स्यात्काकतुण्डोऽग्रहः स्मृतः ।

The unguent for the body.

The betelnut 2.

1 2 3 4
ताम्बूलं क्रमुकं प्रोक्तमङ्गरागो विलेपनम् ॥५४५॥

A lower garment 4.

1 2 3 4
उपसंव्यानं परिधानमन्तरीयं च निवसनं तुल्यम् ।

An upper garment 4.

1 2 3 4
प्रावरणं संव्यानं प्रच्छादनमुत्तरीयं च ॥५४६॥

A sort of petticoat 2.

1 2 3 4
अधोरूकं वरस्त्रीणां वासश्चण्डातकं स्मृतम् ।

The ends of the cloth tied into a knot in front; the knot of the wearing garment 3.

1 2 3 4
परिधानांशुकग्रन्थिः प्रोक्ता नीवी तथोच्चयः ॥५४७॥

A cloth 12.

1 2 3 4 5 6
चेलं चीरं वासः कर्पटमाच्छादनं निवसनं च ।

The four sources of cloth (1) the bark and (2) fruit of trees and plants (3) hair of insects (4) and animals.

Silken cloth, woven silk 4.

7 8 9 10 11 d 12
अम्बरमंशुकमुक्तं वस्त्रं सिचयः पटः पोटः ॥५४८॥

(i) (ii) Also skirt.

Cotton cloth 2.

चतुर्विधं तु विज्ञेयं त्वक्सूत्रकृमिरोमजम् ।

New cloth 2.

c 1 2 3 (i) (ii) 4
पत्त्रोर्णं धौतकीशेयं दुकूलं क्षीममिष्यते ॥५४९॥

The extreme end of the cloth 2.

Washed 2.

1 2 3 4
अहतं स्यान्नवं वासो जीर्णमुक्तं पटच्चरम् ॥५५०॥

Old cloth 2.

1 2 3 4
धौतमुद्गमनीयं च वर्तिर्वस्तिर्दशाः सिचः ।

The skirt of a web or dress 4.
Woollen garments, also blanket 2.

1 2 3 4
एकार्था आविकोरभरल्लकोण्युकम्बलाः ॥५५१॥

a पत्रवल्ली तु b जांगुडं, जागुडां, जागुडीं c मन्तरीय च
d पटपोटः पटःप्रोतः e पत्तोर्ण, पूतूर्ण, पूतूर्ण f पटच्चरः
g दशा, देशां h आविको।

An armour, a mail 2. Also a dress fitting close to the upper part of the body, bodice.

A garland, wreath, chaplet 3.

A garland worn over the left shoulder and under the right arm like the sacred thread.

A chaplet tied on the crown of the head 5.

An earring 3.

Lac 4.

Lamp-black, collyrium 2.

A large earring 4.

Any ornament for the ear 2.

A bracelet worn up on the upper arm 2.

A bracelet 4.

An amulet, a string tied round the wrist at weddings etc. 3.

An ornament for the neck 2.

A finger-ring 3.

A seal ring, a signet ring.

A girdle, a zone 7.

Anklet, any ornament for the feet 7.

कञ्चुको¹ वारवाणः² स्यात्कूर्पसश्च¹ निचोलकः² ।
स्मग्माला¹ माल्यमार्घ्यातं² केशमध्ये³ तु¹ गर्भकः² ॥५५२॥
प्रभ्रष्टकं¹ शिखालम्बि² पुरो³ न्यस्तं⁴ ललामकम्⁵ ।

तिर्यग्वक्षसि¹ विक्षिप्तं² वैकक्षकमुदाहृतम्³ ॥५५३॥
ग्रीवायां¹ लम्बितं² प्राज्ञः³ प्रालम्बकमिति⁴ स्मृतम्⁵ ।

आपीडः¹ शेखरोत्तसावतंसाः² शिरसि³ सजः⁴ ।
कर्णपूरेऽपि¹ दृश्येते² तथोत्तसावतंसकौ³ ॥५५४॥

जतुयावकलाक्षाऽलक्तकाः¹ समाः² सिक्थकं³ मधूच्छिष्टम्⁴ ।
कज्जलमञ्जनमभिहितमादशो¹ दर्पणो² मुकुरः³ ॥५५५॥

ताढङ्कस्ताडपत्रं¹ स्यात्कुण्डलं² कर्णवेष्टनम्³ ।

कर्णलङ्करणं¹ सर्वं² कर्णिकेत्यभिधीयते³ ॥५५६॥

केयूरमङ्गदं¹ प्रोक्तं² बाहुमूलविभूषणम्³ ।

आवापः¹ परिहार्यः² स्यात्कटको³ वलयं⁴ तथा⁵ ॥५५७॥

कङ्कणं¹ हस्तसूत्रं² च³ विदुः⁴ प्रतिसरं⁵ बुधाः⁶ ।

ग्रीवालङ्करणं¹ सर्वं² गैवेयकमितीव्यते³ ॥५५८॥

अङ्कुल्याभरणं¹ प्रोक्तमङ्कुलीयकर्मामिका² ।

कथ्यतेऽङ्कुलिमुद्रा¹ च² भवेद्या³ लिखिताक्षरा⁴ ॥५५९॥

कलापः¹ सप्तकी² काञ्ची³ मेखला⁴ रसना⁵ तथा⁶ ।

कटिसूत्रं¹ सारसनं² किङ्कणी³ क्षुद्रघण्टिका⁴ ॥५६०॥

सिङ्गिनी¹ पादकटकस्तुलाकोटिस्तु² नूपुरम्³ ।

मञ्जीरं⁵ हंसकं⁶ स्त्रीणां⁷ चरणाभरणं¹ स्मृतम्² ॥५६१॥

A sort of bodice worn by woman 2.

Chaplet of flowers worn on the hair.

A chaplet of flowers leaning downwards on the forehead 2.

A garland worn round the neck.

a वैक्षि b आपीडशेखरो c ताढङ्क ताढपत्रं d रसना,
दशमा, दशना e शिङ्गिनी, शिजिनी ।

A pearl-necklace having hundred strings 2.

गुच्छ-Pearl-necklace of 32 strings.

अर्धगुच्छ-A pearl-necklace of 24 strings.

हार-Necklace.

A single string of pearls 3.

A necklace of 27 pearls 2.

The central gem of a necklace 3.

A jewel of the crest or diadem.

Crown, diadem 4.

Beauty 5.

Seeing, sight 8.

A side glance 2.

Shame, bashfulness 6.

Embracing 7.

Sexual intercourse 7.

Name of the third or agricultural and mercantile class, "Vaishyas" 5.

Living subsistence 4.

A trader, a merchant 5.

A usurer 4.

१ देवच्छन्दः २ शतयज्जितरथो ३ माणवकः स्मृतः ।

b १ हारो १ गुच्छार्धंगुच्छौ १ च गोपुच्छश्च भवेत्क्रमात् ॥५६२॥

१ २ एकावल्येक्यष्टिः ३ स्यात्कथ्यते सा च कण्ठिका ।

१ प्रोक्ता २ नक्षत्रमाला ३ च सप्तविशतिमौकितका ॥५६३॥

१ हारमध्यस्थितं २ रत्नं ३ नायकं ४ तरलं ५ विदुः ।

१ चूडामणि २ च विद्वांसो ३ वदन्ति शिरसि ४ स्थितम् ॥५६४॥

आहुः १ किरीटमुण्णीषं २ कोटीरं ३ मुकुटं ४ समम् ।

१ राढा २ शोभा ३ विभूषा ४ स्यादभिरुद्या ५ सुषमा ६ समा: ॥५६५॥

१ निभालनं २ निशामनं ३ निध्यानमंवलोकनम् ।

५ ईक्षणं ६ दर्शनं ७ दृष्टिर्योतनं ८ च समं स्मृतम् ॥५६६॥

१ कटाक्षो २ दृष्टिविक्षेप ३ ईषच्च ४ हसितं ५ स्मितम् ।

१ द्वीर्लज्जापत्रपा २ ब्रीडा ३ त्रपा ४ मन्दाक्षमुच्यते ॥५६७॥

१ आलङ्घनमुपगूहनमाहुः २ परिरम्भणं ३ परिष्वङ्गम् ।

५ आश्लेषमङ्कपाली ६ क्रोडीकरणं ७ च तुल्यार्थम् ॥५६८॥

१ संवेशनं २ निधुवनं ३ सम्प्रयोगो ४ रहो ५ रतिः ।

६ गुरतं ७ मोहनं ८ प्रोक्तं १ मणितं २ रतकूजितम् ॥५६९॥

१ आर्या २ भूमिस्पृशो ३ वैश्या ४ ऊर्ध्याश्च ५ विशः स्मृताः ।

१ जीवनं २ वृत्तिराजीवो ३ वार्ता ४ चेति ५ निगद्यते ॥५७०॥

१ पण्याजीवा २ वणिजः ३ प्रापणिका ४ नैगमाश्च ५ वैदेहाः ।

१ द्वैगुणिको २ वार्धुषिको ३ वृद्धचाजीवः ४ कुसीदिकः ५ प्रोक्तः ॥५७१॥

A pearl-necklace having twenty strings.

गोपुच्छ-A pearl-necklace consisting of four strings.

Smiling 2.

An inarticulate murmuring sound uttered in cohabitation 2.

a अर्धमाणकः, अर्धमाणकः b हारौ c मौकितकः, मौकितके

d रतिकूजितम् e औरुद्याश्च, ओरुद्याश्च, उरुद्याश्च, उब्दाश्च

f कुशीदिकः, कुसीदिकः, कुसीदः ।

Debt 4.	अपमित्यकमुद्धार १ २ कृष्णं ३ स्यात्पर्युदञ्चनम् ४ ।	
Interest on money 2.	वृद्धिः १ कलान्तरं २ प्रोक्तं १ कुसीदं २ वृद्धिजीवनम् ३ ॥५७२॥	Usury 2.
Exchange, barter 3.	परिवृत्तिविनिमयो १ २ वैमेयश्च ३ निगदते ।	
Bought purchased 2.	प्रक्रयः १ कलृप्तिकं २ प्रोक्तं १ भाटकोऽवक्रयः २ स्मृतः ३ ॥५७३॥	Price 2.
A farmer 5.	क्षेत्राजीवः १ कृषिकः २ कृषीवलः ३ कर्षकः ४ कुटुम्बी च ५ ।	
Corn, grain 2.	सीत्यं १ सस्यं २ प्रोक्तं १ वप्रं २ क्षेत्रं ३ च ४ केदारम् ५ ॥५७४॥	A field, a farm 3.
A plough 3.	हलं १ स्याल्लङ्घलं २ सीरः ३ फालः ४ कुशिक ५ उच्यते ।	Ploughshare 2.
A bridle 3	योक्त्रं १ तु २ रश्मिरावन्धः ३ शम्या ४ च ५ युग्कीलकः ६ ॥५७५॥	The pin of a yoke 2.
The clod of earth 2.	कथितो १ लोष्टको २ लोष्टः ३ कोटीशं ४ लोष्टभेदनम् ५ ।	A harrow 2.
Ploughed or furrowed twice 2.	शम्बाकृतं १ द्विसीत्यं २ स्यात्सीता ३ लाङ्घलपद्धतिः ४ ॥५७६॥	A furrow 2.
A spade.	गोदारणं १ च २ कुद्दालं ३ लवित्रं ४ दात्रमुच्यते ।	A sickle
A goad for driving cattle 3.	प्रतोदः १ प्राजनं २ तोत्रं ३ लूनं ४ दातमिति ५ स्मृतम् ६ ॥५७७॥	Cut, reaped 2.
A post of a threshing floor 2.	खलेवाली १ भवेन्मेठिः २ खलधान्यं ३ खलं ४ स्मृतम् ५ ।	Threshing floor 2.
Chaff, husk 2.	बुशः १ कडङ्गः २ प्रोक्तः ३ कणः ४ स्यात्क्षुद्रतण्डुलः ५ ॥५७८॥	A single grain of rice 2.
The beard of corn 2.	धान्यशूकं १ च २ किशारः ३ कणिशं ४ धान्यशीषकम् ५ ।	An ear of corn 2.
A stalk 2.	नालं १ काण्डं २ खुपो ३ गुच्छो ४ ब्रीहिः ५ स्तम्बकरिः ६ स्मृतः ७ ॥५७९॥	A corn, a grain 2. Varieties of rice, रक्तशालिः A red species of rice. महाशालिः A kind of large and sweet smelling rice. कलमः Rice sown in May-June which ripens in December-January.
भुपो गुच्छो A clump of grass 2,	रक्तशालिर्महाशालिः १ कलमाश्चेति २ शालयः ३ ।	
Name of a plant, Condia Myxa or Latifolia 3.	उदालः १ कथितः २ प्राज्ञः ३ कोद्रवः ४ कोरदूषकः ५ ॥५८०॥	

a कृष्टकं b तथा c कर्वकः कुटुम्बी d सैत्यं सैन्यं e सीरं, शीरं f कीलिका किलिकम्, g कोटीरं, कीटिशं, काटीशं h दात्र, दान i मेडिः, मेटि, मेथि, मेथि j गुच्छो, गुष्टो, गुष्टो ।

A kind of pulse, Lentil 2.	मङ्गल्यको मसूरः	स्यात्सिद्धार्थः चेति कथ्यते	राजसर्षपः राजसर्षपः	स्मृतः ।	White mustard 2. ५८१॥
Black-mustard 3.	आसुरी प्रियज्ञुः	राजिका कथ्यते	3 कञ्जुरतसी कञ्जुरतसी	स्यादुमा स्यादुमा	क्षुमा ।
A sort of millet 2.	कलायः	खण्डिको ज्ञेयः	सातीनश्च सातीनश्च	मनीषिभिः मनीषिभिः	Linseed flax 3. ५८२॥
Peas 3.	Wild sesamum 2.	जर्तिलः	कथ्यते	2 सद्विररण्यप्रभवस्तिलः	।
Baren sesamum 3.	तिलपिञ्जस्तिलपेजस्तथा	1 b	2	3 षण्डिलः स्मृतः	५८३॥
Rice growing wild or without culti- vation 2.	तृणधान्यं	1	2 तु नीवारः	1 श्यामाकः श्यामको	2 भवेत् ।
A sort of pulse, also the wind caused by winnowing 2.	वल्ला	2	1 निष्पावकाः	2 प्रोक्ता आढकी	1 तुवरी स्मृता ।
अजः panned or fried grain, rice panned and flatte- ned 2.	भृष्टं	1	2 धान्यं लाजाः	1 पृथुकाश्चिपिटाश्च	2 कुट्रितास्ते स्युः ।
भान् Fried barley.	भृष्टा	c	यवास्तु	1 धाना दरपक्वा	2 कथ्यतेऽम्यूषः ।
A person of the low class 5.	शूद्रोऽन्त्यवर्णो	1 वृष्टः	2 पद्यः	3 पञ्जश्च	4 कथ्यते ।
A writer 4.	लेखकः	2	स्यालिलिपिकरः	3 कायस्थोऽक्षरजीवकः	4 ५८६॥
A cow-herd 4.	आभीरः	1 स्यान्महाशूद्रो	2 गोपालो	3 वल्लवस्तथा	4 ।
A carpenter 5.	त्वष्टा च	2 काष्ठतट्	3 तक्षा	4 रथकारश्च	5 वर्धकिः ।
A goldsmith.	नाडिन्धमः	1 कलादः	2 सुवर्णकारश्च	3 मुष्टिको	4 ज्ञेयः ।
A jeweller 2.	वैकटिको	2 मणिकारो	1 धमाकारो	2 लोहकारः	3 स्यात् ।
A barber 4.	क्षुरमर्दी	1 दिवाकीर्तिश्चण्डिलो	2 नापितः	3 स्मृतः ।	
A gardener 3.	मालाकारस्तु	2 विजेयो	1 मालिकः	2 प्रातिहारिकः	3 ५८९॥
A potter 2	कुम्भकारः	1 कुलालः	2 स्यात्तन्तुवायः	1 कुविन्दकः	2 ।
A shampooer 2.	संवाहकोऽङ्गमर्दी	g 1 स्यात्तन्त्रवायश्च	2	2 सौचिकः	3 ५९०॥
					A weaver 2. A tailor 2.

A kind of edible
grain or corn,
also graminaceous
plant 2.

A kind of pulse 2.
(अरहर)

कुट्रिता - Pounded,
rice.

Half parched
barley 2.

a मांगल्यको b पिङ्ग c भ्रष्टं, भ्रष्टा d रथकारस्तु e इचंडालो,
श्चाडिलो f प्रातिहारिकः, प्रतिहारिकः g संवाहकोऽ गमर्दः ।

A plasterer 2.	लेपकः १ २ पलगण्डः १ स्याद्रङ्गाजीवस्तु २ ३ चित्रकृत् ।	A painter 2.
Plastering, painting in general.	कर्म लेप्यादिकं सर्वं १ पुस्तकर्म स्मृतं बुधैः ॥५९१॥	
An actor, mime, a dancer 5.	शैलाली १ शैलूषः २ कुशीलवश्चारणः ३ कृशाश्वी च । जायाजीवो ६ भरतो ७ नटस्तथा ८ स्यान्नटी १ क्षुद्रा २ ॥५९२॥	A dancing girl 2.
An artisan, a mechanic 3.	शिलिपनः १ कारवः २ प्रोक्ताः ३ प्रकृतिश्च मनीषिभिः ।	
A washerman 2.	निर्णजकः १ स्याद्रङ्गकः २ कल्पपालस्तु ३ शौणिडकः ४ ५ २ b ।	A distiller of liquors 2.
A fisherman 5.	कैवर्तो १ धीवरो २ दासो ३ मत्स्यबन्धी ४ तु ५ जालिकः ।	
A net 2.	आनायः १ कथ्यते २ जालं ३ कुवेणी ४ मत्स्यबन्धनी ५ ॥५९४॥	A fish basket 2.
A butcher 2.	वैतंसिकः १ सौनिकः २ d स्यात्कौटिको ३ मांसविक्रीयी ।	A meat seller 2.
A slaughter-house 2.	सूना १ स्याद् २ धातनस्थानं ३ कृपाणीली च ४ कर्तरी ५ ॥५९५॥	Scissors shears 3.
A shoe-maker 2.	चर्मकृत्पादुकाकारो १ नदध्री २ वदध्री च ३ कथ्यते ।	A leather thong 2.
A fowler, a hunter 4.	मृगयुर्लुभ्यको १ व्याधो २ बुधैर्वागुरिकः ३ स्मृतः ॥५९६॥	
A rope 6.	शुल्वा १ रज्जुर्वराटश्च २ वटस्तन्त्रीर्गुणः ३ स्मृतः ।	
A noose.	पाशः १ स्याद्वन्धनग्रन्थिर्वागुरा २ मृगजालिका ३ ॥५९७॥	A trap for catching beasts 2.
Chāndāla, an outcaste 8.	अन्तावसायी १ चण्डालो २ निषादश्च ३ जनङ्गमः ४ । श्वपचः ५ पक्वशश्चैव ६ मातङ्गः ७ प्लवकः ८ स्मृतः ॥५९८॥	
Different sects of 'Antijati' belonging to lowest caste.	किराताः शबरा १ निष्टचाः २ पुलिन्दा ३ नाहला ४ भटाः । माला ५ म्लेच्छादयो ६ भिल्ला ७ कथ्यन्ते ८ ह्यन्तजातयः ॥५९९॥	
Disease, sickness, invalidity 12.	रोगो १ रुक् २ व्याधिराकल्यं ३ गदो ४ मान्द्यमपाटवम् । आम ८ आमय ९ आतङ्क १० उपतापो ४ रुजा ५ स्मृता ६ ११ १२ ॥६००॥	
a चित्रकर्मादिकं b सौणिकः c मत्स्यबन्धिनी d शौनिकः e शूना f रज्जुर्वटारस्च, रज्जुर्वराकरटश्च, वटारक, वटस्तन्त्रीर्गुणः, वटस्तन्त्रागुणः, वटस्तन्त्रीर्गुणस्तथा g चण्डालो h पुलकसः, पुक्कसः, पुक्कशः, बुक्कसः i प्लवगः j शिविरा ।		

Cough 2.	क्षवथुः कथ्यते १ कासो २ वेपथुः १ कम्प २ उच्यते ।	Tremor 2.
Burning fever 2.	दवथुः १ परितापः २ स्याद् ३ ग्लानिश्च १ क्लमथुः २ स्मृतः ॥६०१॥	Fatigue, languor 2.
Consumption 3.	राजयक्षमा १ क्षयः २ शोषः ३ शोफः ४ इवयथुरिष्यते ।	Swelling 2.
A sort of cutaneous eruption 2.	किलासं १ कथ्यते २ सिघ्म ३ पामा ४ कच्छुः ५ खसः ६ स्मृतः ७ ॥६०२॥	Itch, scab 2.
	८ कण्डूतिः ९ कण्डूया ३ कण्डूः ४ कण्डूयनं ५ तथा ६ खर्जूः ७ ।	
Waking.	जागर्या १ जागरणं २ प्रजागरो ३ जागरा ४ च विज्ञेया ॥६०३॥	
Boil, pimple, blister 3.	पिटकः १ स्फोटको २ गण्डः ३ दिवत्रं ४ कुच्छं ५ च ६ पाण्डुरम् ७ ।	White leprosy 3.
Elephantiasis 2.	इलीपदं १ पादवल्मीकः २ पृष्ठग्रन्थिरङ्गुः ३ स्मृतः ॥६०४॥	Hump on the back 2.
A disease producing baldness 2.	केशघ्नमिन्द्रलुप्तं १ स्यादर्शश्च २ गुदकीलकः ३ ।	Piles 2.
Bile 2.	मायुः १ पित्तम् २ कफः ३ इलेष्मा ४ प्रतिशायश्च ५ पीनसः ॥६०५॥	Catarrh affecting the nose 2.
Palegm 2.	वातकी १ वातरोगी २ स्यात्सातिसारोऽतिसारकी ३ ।	Afflicted with diarrhoea or dysentry 2.
Afflicted with rheumatism 2.	सिघमश्लेषमार्शसंयोगात्सिध्मलः १ इलेष्मलोऽर्जसः ॥६०६॥	Afflicted with piles 2.
Pained with phlegm and scab, scabby, pained with leprosy, leprous.	दद्रुणो १ दद्रुरोगी २ स्यान्नःक्षुद्रः ३ क्षुद्रनासिकः ४ ।	Small-nosed 2.
Afflicted with ringworms 2.	बिलम्बे १ यस्याक्षिणी २ पित्तलश्चिललश्चुलश्च ३ स्मृतः ॥६०७॥	Blear-eyed 3.
Big bellied; gorbellied 2.	पिच्छिङ्गलो १ वृहत्कुक्षिस्तुन्दिलोदरिलौ २ च ३ सः ।	Fat, corpulent 2.
Bald-headed 3.	खलतिः १ शिपिविष्टः २ स्यादैन्द्रलुप्तिक ३ एव ४ च ॥६०८॥	
Blind 2.	अन्धो १ ह्यनेडमूकः २ स्यादेडो ३ वधिर ४ उच्यते ।	Deaf 2.
A dumb 3.	जडः १ कडः २ स्मृतो ३ मूकः ४ कल्लमूकस्त्ववाकश्रुतिः ॥६०९॥	Deaf and dumb 2.
Lame 3.	खञ्जः १ पङ्कुस्तथा २ श्रोणः ३ कुणिविकलपाणिकः ४ ।	Maimed 2.
Having prominent navel 2.	तुष्ठिरुन्नतनामिः १ स्याद्विग्रो २ विगतनासिकः ३ ॥६१०॥	Noseless. 2.

a खशः b खर्जूः c गंडः d प्रतिशायश्च, प्रतिक्षयावश्च ।

e दद्रणे दद्रोगी, दद्रुणो दद्रुरोगी f पिच्छिङ्गलो, पिच्छिङ्गलौ, पिच्छिङ्गलि g कलम् ।

Hump-backed 2.	गडुलः कथ्यते १ कुञ्जः २ लवंशाखस्तु १ वामनः २ ।	Dwarffish 2.
Dwarf 3.	पृश्नः १ स्वल्पशरीरः २ स्यात्किरातः ३ स च ४ कथ्यते ५ ॥६११॥	
A physician 5.	आयुर्वेदी १ भिषग्वैद्यो २ दोषजः ३ स्याच्चिकित्सकः ४ ।	Diagnosis, primary cause of disease 2.
Treatment, the practice of medicine 2.	उपचर्या १ चिकित्सा २ स्यान्निदानं ३ हेतुरुच्यते ४ ॥६१२॥	
A poison-doctor 2.	जाङ्गुलिको १ विषभिषक् २ व्यालग्राह्याहितुण्डिकः ३ ।	A snake-catcher 2.
Medicine 6.	भैषज्यं १ भैषजं २ जायुरगदस्तन्त्रमोषधम् ३ ॥६१३॥	
A sort of salt.	सिन्धूरूपं १ माणिमन्थं २ च ३ सैन्धवं ४ लवणोत्तमम् ५ ।	
Long pepper 6.	कृष्णोपकुल्या १ वैदेही २ मागधी ३ पिप्पली ४ कणा ५ ॥६१४॥	
Dry ginger 5.	शुण्ठी १ नागरमुक्ता २ महीषधं ३ विश्वभैषजं ४ विश्वा ५ ।	
Liquorice root 2.	मधुकं १ यज्ञिमधु २ स्यादमृता ३ वत्सादनी ४ गुडूची ५ च ६ ॥६१५॥	A kind of plant 3.
Ginger 2.	आद्रकं १ शृङ्गवेरं २ स्यादजाजी ३ जीरकः ४ स्मूतः ५ ।	Cumin seed 2.
Black pepper 3.	वेल्लजं १ मरिचं २ प्रोक्तमूषणं ३ च ४ मनीषिभिः ५ ॥६१६॥	
A kind of salt 2.	सौवर्चलस्तु १ रुचकः २ कुस्तुम्बुरु ३ च ४ धान्यकम् ५ ।	Coriander seed 2.
The aggregate of (1) black pepper (2) long pepper and (3) dry ginger 3.	त्रिकटु १ अ॒यूषणं २ व्योषं ३ हि॒ङ्गु ४ रामठ ५ उच्यते ६ ॥६१७॥	Asafoetida 2.
Yellow myrobalan 3	हरीतक्यभया १ पथ्या २ धात्री ३ चामलकी ४ शिवा ५ ।	Emblie my- -robalan 3. (आँबल)
A kind of tree 3.	कलिरक्षो १ विभीतः २ स्यात्त्रितयं ३ त्रिफला ४ स्मूता ५ ॥६१८॥	A mixture of (1) हरीतकी, विभीतक and आमलकी ।
A ringworm shrub 4.	एडगजः १ प्रपुनाठो २ ददुधनश्चक्रमर्दकः ३ प्रोक्तः ४ ।	
Asparagus racemosa 2. शतावरी in Hindi,	शतमूलिका १ त्वभीरुन्निदिग्धिका २ कण्टकारिका ३ व्याश्री ४ ॥६१९॥	Name of a medici- nal plant भट्टकटेवा in Hindi 3.

a व्यालग्राहोहि b माणिमन्थं c सुठी, शुठी, शंठी d गडूची
e प्रोक्तं अ॒यूषणं, प्रोक्तं पूषणं f कुस्तुम्बुरु, कस्तुम्बुरु, कुस्तुम्बुरु,
कुस्तुम्बुरु g रामठो हिङ्गुरुच्यते, हिङ्गु व्योषं रामठ उच्यते,
h प्रपुनाठो, प्रमुनाठो i निर्दिग्धिका, निर्दिग्धिका (गुणः कंटकवी
निर्दिष्टते स्म उपचिता, दिह उपचये, निर्दिष्टा कनि निर्दिग्धिका)

A particular fragrant; gum resin, bedellium.

Safflower, कस्तूरं in Hindi.

Vermillion 3, मोण्डा in Hindi.

Honey 5.

A fragrant root 2.

A kind of plant 4.

a 1 2 3 4
पुराव्यो महिषाक्षश्च गुग्गुलः स्यात्पलङ्कृष्णः ।

b 1 c 2
महारजनमिच्छन्ति कुसुमं च सुमेधसः ॥६२०॥

1 2 d 3 e
हिङ्गुलं हसपादं च कुरुविन्दं निगद्यते ।

1 2 3 4 5
सारधं माक्षिकं क्षीद्रं मधु पुष्परसस्तथा ॥६२१॥

1 f 2 1 2 3
उशीरं वीरणीमूलं ह्लीवेरं वालकं जलम् ।

1 2 3 4
मुस्तकः कुरुविन्दः स्याद् गुन्द्रा च जलदाह्यः ॥६२२॥

A sort of perfume 3.

इति श्रीभट्टहलायुधकृतायामभिधानरत्नमालायां
भूमिकाण्डं द्वितीयं समाप्तम् ॥२॥

a सुराव्यो महिषाक्षश्च b महारजत् c कुसुमं d करुविदं
e प्रचक्षते f उशीरं ।